

วาทกรรมความพิการในวรรณกรรมเยาวชนไทย

เกศราพร ทองพุ่มพุกษา¹

บทคัดย่อ

หนังสือเป็นสื่อหนึ่งที่สำคัญในการติดตั้งจิตสำนึกหรืออุดมการณ์ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้อาจสนใจที่จะศึกษาว่า วรรณกรรมเยาวชนไทยที่ประพันธ์โดยผู้แต่งชาวไทยที่เป็นเยาวชนและเป็นคนพิการเล่าเรื่องความพิการและคนพิการภายใต้ชุดวาทกรรมแบบใด เป็นพื้นที่ในการต่อสู้ของคนพิการ พื้นที่ในการสะท้อนหรือสร้างให้เหมือนจริง หรือพื้นที่แห่งการต่อยอดภาพตัวแทนความพิการและคนพิการ โดยมีแนวคิดสำคัญคือ แนวคิดเกี่ยวกับความพิการ การเล่าเรื่อง และการประกอบสร้างความหมาย ทั้งนี้ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ตัวบท สำหรับผลการศึกษาพบวาทกรรมความพิการใน 6 มิติ ได้แก่ มิติทางการแพทย์ที่มองว่า ความพิการเป็นความบกพร่อง คนพิการต้องเข้ารับการรักษา มิติของการสงเคราะห์หรือการกุศลที่มองคนพิการในฐานะที่ต่ำกว่า สังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูล มิติทางสังคมที่มองว่า ปัญหาของความพิการเกิดจากสังคมและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย มิติทางวัฒนธรรมที่มองว่า ความพิการเป็นการประกอบสร้างของสังคม มิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการให้เท่าเทียมกับคนทั่วไป และมิติทางศาสนาที่มองว่า ความพิการคือบททดสอบหนึ่งในชีวิตที่พระเจ้าประทานให้ โดยวาทกรรมความพิการหลักใน

* วันที่รับบทความ 30 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 19 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ 27 พฤษภาคม 2568

หมายเหตุ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง *เรื่องเล่าความพิการในงานวรรณกรรมไทย* โดยได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนวิจัย คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์กลุ่มวิชาวารสารศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วรรณกรรมเยาวชนแต่ละชื่อเรื่องมีความแตกต่างกัน ขึ้นกับประเภทของความ
พิการ ส่วนมุมมองของผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการพบว่า มีทั้งมุมมองสนับสนุน
มุมมองวิพากษ์หรือโต้แย้ง และมุมมองต่อรอง

คำสำคัญ: ความพิการ คนพิการ วรรณกรรมเยาวชน เรื่องเล่า การประกอบ
สร้างความหมาย

Disability Discourse in Thai Children's Literature

Ketsaraporn Thongphumpreeksa²

Abstract

Books serve as a significant medium for instilling social consciousness and ideologies from early childhood. Accordingly, this study aims to examine how Thai children's literature, written by Thai youth authors with disabilities, narrates disability and disabled individuals within various discursive frameworks. It investigates whether children's literature serves as a platform for disability resistance, a reflection of disability in the real world, or a reproduction of stereotypical representations. Key theoretical concepts including disability studies, narration, and the social construction of meaning form the theoretical foundation of this study. Regarding methodology, this study employs qualitative research and utilizes textual analysis to collect and interpret the data. The findings reveal that disability is represented across six major discursive dimensions. The medical model frames disability as a form of deficiency or impairment that requires treatment. The charitable or welfare-oriented model positions people with disabilities as inferior and in need of assistance. The social model identifies the challenges of disability within societal and environmental barriers, rather than within the individual. The cultural model interprets disability as a social construction. The legal and human rights-based model emphasizes the rights and dignity of people with disabilities, advocating for equality and non-discrimination. The religious

---

² Assistant Professor, Department of Journalism, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University

model frames disability as a divine test or spiritual challenge bestowed by God. The study also finds that the dominant disability discourse varies depending on the type of disability portrayed in each text. Moreover, the authors present a range of perspectives toward these discourses, including supportive, critical, and negotiated stances.

Keywords: disability, disabled people, youth literature, narration, social construction of meaning

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หนังสือเป็นสื่อหนึ่งที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นผู้แต่งจะเลือกเล่าเรื่องผ่านข้อความ ภาพ หรือทั้งข้อความและภาพ แต่สิ่งที่เด่นชัดคือ ในเรื่องเล่านั้นมักจะบรรจุความหมายที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารกับผู้อ่าน หนังสือจึงเป็นพื้นที่ทดลองที่สำคัญในการทำให้เด็กและเยาวชนเห็นภาพตัวตนของเขาหรือของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างหลากหลาย เช่น ภาพบุคคลที่มีความพิการ เพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ไม่รังเกียจ ไม่ถือคติ และไม่กีดกันคนพิการออกไปจากสังคม ในทางกลับกัน นัยหนึ่งการไม่นำเสนอถึงความพิการย่อมแปลได้ว่าความพิการเป็นเรื่องต้องห้าม และยิ่งเป็นการตอกย้ำภาพความพิการและคนพิการในแบบเดิมๆ ทั้งที่ในความเป็นจริงชุดความเป็นจริงของความพิการเป็นไปได้ที่จะถูกทำลายหรือต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงได้

ทั้งนี้ การศึกษาโดย Adomat (2014) พบว่า การอ่านและการพูดคุยเกี่ยวกับหนังสือเด็กที่นำเสนอถึงตัวละครที่มีความพิการในห้องเรียนนำไปสู่ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกมากขึ้น เด็กได้เรียนรู้ถึงความพิการที่หลากหลายและเข้าใจคนพิการ อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Cooperative Children's Book Center กลับพบว่า แม้ว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา หนังสือภาพและนวนิยายภาพจะปรากฏภาพเด็กพิการทำสิ่งต่างๆ เพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังมีจำนวนไม่มากนัก ขณะที่วรรณกรรมแทบจะไม่เคยนำเสนอถึงตัวละครที่พิการ แม้กระทั่งในวรรณกรรมสำหรับเด็กอย่าง แฮร์รี พอตเตอร์ เองก็พบว่า เวทมนตร์ทำให้ตัวละครหายจากความพิการได้อย่างทันทีทันใด และถึงแม้ว่าบรรณาธิการจะเริ่มให้ความสนใจต่อประเด็นด้านความพิการเพิ่มขึ้น แต่ความหลากหลายของความพิการในวรรณกรรมสำหรับเด็กส่วนใหญ่ก็ยังจำกัด ซึ่งนี่คือการแสดงโดยนัยถึงการปฏิเสธต่ออัตลักษณ์คนพิการ (Whaley, 2016; Lapointe, 2018; Kingsbury, 2022)

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาว่า วรรณกรรมเยาวชนไทยที่ประพันธ์โดยผู้แต่งชาวไทยที่เป็นคนพิการเล่าเรื่องความพิการและคนพิการภายใต้ชุดวาทกรรมความพิการแบบใด เป็นพื้นที่ในการต่อสู้ของคนพิการ พื้นที่

ในการสร้างให้เหมือนจริงหรือสะท้อน หรือแท้ที่จริงแล้วคือพื้นที่แห่งการตกย้ำ ภาพตัวแทนของความพิการและคนพิการ

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการศึกษาครั้งนี้มีดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือและวรรณกรรม

หนังสือหรือวรรณกรรมเด็กคือสิ่งตีพิมพ์ที่ครอบคลุมทั้งหนังสือบันเทิงคดีและสารคดี ที่มุ่งให้ทั้งความรู้และความบันเทิงแก่เด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยรุ่นตอนต้น เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร ถ่ายทอดความรู้ ความคิดจากยุคหนึ่งไปสู่ยุคหนึ่ง ทั้งยังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเพิ่มพูนความรู้ต่อตนเองและความเข้าใจต่อโลกที่ไกลจากตัวตนของเด็ก ทั้งนี้ トラบาโดที่หนังสือยังไม่ถูกทำลายลง เรื่องราวและสาระในหนังสือก็จะยังคงอยู่ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดทำเนื้อหาหนังสือเด็ก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านพัฒนาการของเด็ก อุดมการณ์ส่วนบุคคลของผู้แต่งและผู้วาดภาพประกอบ สภาพการณ์ด้านวัฒนธรรมในสังคม และการเมือง และความเป็นจริงด้านเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการพิมพ์หนังสือเด็ก (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2535; Naidoo and Bryant, 2007: 127; Rholetter, 2016)

หนังสือสำคัญอย่างมากต่อการนำเสนอภาพความหลากหลาย โดย Van Orden and Strong (2007: 39-40&46) ระบุว่า เป้าหมายสำคัญของวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนพิการคือ การสร้างความตระหนักและทำให้เด็กเห็นถึงคุณค่าของความเหมือนและความแตกต่างกันของมนุษย์ ซึ่งหนังสือที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ได้ควรคำนึงถึงการนำเสนอถึงเด็กพิการในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเช่นเดียวกับเด็กทุกคน เน้นย้ำถึงความสามารถมากกว่าความพิการ และมีแง่มุมที่หลากหลายทั้งในเชิงภูมิหลังหรือบทบาทในสังคม เป็นต้น

จากแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ถึงความสำคัญของหนังสือต่อการประกอบสร้างความหมายความพิการ ดังนั้นการศึกษานี้จึงสนใจศึกษาด้วยทฤษฎี

วรรณกรรมเยาวชนที่มีผู้แต่งเป็นคนพิการ เพื่อให้เห็นถึงมุมมองของคนพิการต่อ
ความพิการ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความพิการ

ความพิการคือความเจ็บป่วยหรือความบกพร่องทางร่างกาย หรือเงื่อนไข
ในเชิงสุขภาพทางปัญญาที่กระทบต่อความสามารถของผู้ที่มีภาวะดังกล่าว และ
ทำให้ไม่สามารถดำรงชีวิตประจำวันหรือทำสิ่งต่างๆ ได้เหมือนคนที่ไม่พิการ ขณะที่
คนพิการหมายถึงบุคคลที่มีข้อจำกัดหรือความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือ
สติปัญญา จนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันและมีส่วนร่วมในสังคม
ได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น และต้องได้รับความช่วยเหลือ (กรมสุขภาพจิต,
2567; สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวง
การพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2552: 21; Berger and Wilbers,
2021: 79) นิยามความพิการโดยสถาบันทางการแพทย์นี้ดูจะตัดสินไปแล้วว่า
คนพิการต้องการความช่วยเหลือ ทว่าจริงๆ แล้ว ไม่ใช่ว่าคนพิการทุกคนที่ต้องการ
ความช่วยเหลือ บางคนสามารถดูแลตัวเองได้ แต่อาจทำได้ช้ากว่าคนอื่น นั่นคือ
มีการแบ่งระดับความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง แต่การถูกกำหนดโดย
สถาบันการแพทย์นี้เองที่น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความรู้สึกถูกด้อยค่าของ
คนพิการบางคน และเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมความพิการในเชิงลบ

ด้าน Berger and Wilbers (2021: 4) ระบุว่า พิกการศึกษา (disability
studies) ทำให้ตระหนักถึงคำและวลีที่จะลดทอนคุณค่าผู้ที่มีความพิการทั้งโดย
ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ขณะที่ ทวี เชื้อสุวรรณทวี (2562: 53-54) ระบุว่า ความหมาย
โดยนัยของความพิการเป็นการประกอบสร้างทางสังคมที่ยึดโยงกับความเชื่อ ภาษา
และวัฒนธรรม ที่นำไปสู่ความหมายและทัศนคติต่อความพิการและคนพิการที่
แตกต่างกันในสังคม และนำไปสู่ท่าทีหรือการปฏิบัติต่อคนพิการที่แตกต่างกัน
รวมถึงการตีตรา (labeling) หรือการตราบาป (stigma) ต่อคนพิการ นอกจากนี้
งานวิจัยหลายชิ้นยังนำเสนอให้เห็นถึงการประกอบสร้างความหมายและมายาคติ
(myth) ต่อคนพิการและความพิการ เช่น การศึกษาของ เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-
เซอร์เรอร์ (อ้างถึงใน พงษ์เทพ สันติกุล, 2552: 70-73) ที่เสนอให้เห็นถึงการ

ตีตราคนพิการในมิติด้านเพศ หรือการศึกษาของ ศิริพร กิตติวรากุล (อ้างถึงใน พงษ์เทพ สันติกุล, 2552: 78-79) ที่สะท้อนว่า โลกของคนพิการยังคงไม่ได้รับความสนใจ ขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง และภาพลักษณ์ของคนพิการในข่าวคือผู้รับ การช่วยเหลือ และมีสถานภาพที่ด้อยกว่าคนอื่นๆ ในสังคม

นอกจากนี้ Gordon and Rosenblum (2001 cited in Berger and Wilbers, 2021: 6) ระบุว่า คนพิการบ่อยครั้งจะเผชิญกับอคติและการเลือกปฏิบัติ โดยบุคคลที่มีร่างกายที่แตกต่างจากแนวคิดความเป็นปกติจะถูกประกอบสร้างให้กลายเป็นความพิการทางสังคม (Wendell, 1996 cited in Berger and Wilbers, 2021: 6) ขณะที่ พงษ์เทพ สันติกุล (2552) และ Berger and Wilbers (2021: 13&19) ระบุว่า ทักษะเช่นนี้อยู่บนฐานคิดของการใช้คนไม่พิการเป็น ศูนย์กลาง (ableism) และการใช้บรรทัดฐาน “ความปกติ” มาให้ความหมายความ พิการและคนพิการ เชื่อมโยงกับแนวคิดในยุคอุตสาหกรรมหรือยุคทุนนิยมที่วัด ความสามารถของมนุษย์จากความสามารถในการผลิต เกิดการแบ่งแยกร่างกาย ที่มีความสามารถและไร้ความสามารถ (able and disable body) และนำไปสู่ แนวคิดความเหนือกว่า (superiority) และความด้อยกว่า (inferiority) ที่เป็นการ ประกอบสร้างระบบที่ลดทอนคุณค่าบุคคลที่มีความพิการให้ด้อยกว่าคนที่ไม่พิการ หรือคนอื่นๆ ทั่วไปในสังคม และถูกเลือกปฏิบัติ นั่นคือ การที่คิดว่าคนบางคน (และร่างกายของเขา) มีความปกติและเหนือกว่า ขณะที่คนอื่นๆ (และร่างกาย ของเขา) มีความผิดปกติและด้อยกว่า ซึ่ง Siebers (2008 cited in Berger and Wilbers, 2021: 13) เรียกว่า อุดมการณ์ของความพิการ

จากแนวคิดข้างต้นนี้จึงน่าสนใจต่อการศึกษาที่จะพิจารณาว่า การเล่า เรื่องความพิการจากมุมมองคนพิการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับความ พิการภายใต้ฐานคิดในลักษณะใด กล่าวคือ การยอมรับ ต่อรอง หรือต่อต้านต่อ อุดมการณ์ความพิการบนฐานคิดการมองความพิการเป็นความเจ็บป่วยและการ ใช้คนไม่พิการเป็นศูนย์กลางหรือไม่ และในลักษณะอย่างไร

2.3 วาทกรรมความพิการ

เชิดชัย เลิศจิตรเลขา และคณะ (2549: 9-12) ถนอมนวล หิรัญเทพ (2551: 25-32) ทวี เชื้อสุวรรณทวี (2551: 73-79) พงษ์เทพ สันติกุล (2552: 6-16) ทวี เชื้อสุวรรณทวี (2562: 54-62) ปราง ธาระวณิช (2563) สำนักงาน กสทช. และสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย (2558) Berger and Wilbers (2021: 22-26&46-47) Bogdan (1987) และ Mitchell and Synder (2000) ได้นำเสนอให้เห็นถึงชุดวาทกรรมความพิการ โดยสรุปได้ 8 มิติ โดยบางชุดวาทกรรมมีพื้นฐานจากความเป็นจริงอย่างสอดคล้องกับโลก กายภาพ (physical world) ได้แก่ วาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ มิติ ของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมิติเศรษฐศาสตร์การเมือง ขณะที่บางชุดวาทกรรมมีพื้นฐานจากการตีความในมุมมองต่างๆ ที่สอดคล้อง ต่อโลกทางสังคม (social world) ได้แก่ วาทกรรมความพิการในมิติของการ สงเคราะห์ มิติทางสังคม มิติทางวัฒนธรรม มิติทางศาสนา และมิติธุรกิจสื่อ อีกทั้งส่วนใหญ่เป็นมุมมองต่อความพิการในแง่ลบ เช่น ความต้องการการรักษา ความต้องการความช่วยเหลือ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) **วาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์** คือ การมองความพิการ ว่าเป็นความบกพร่องทางร่างกาย เป็นข้อจำกัดหรือสาเหตุแห่งปัญหาของคนพิการ ที่ทำให้คนพิการด้อยกว่าคนไม่พิการ และต้องเข้ารับการรักษาเยียวยาตามที่ ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาชีพที่มักจะมีอำนาจเหนือคนพิการเป็นผู้กำหนด

(2) **วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์** คือ การมองความ พิการเป็นเวรกรรมและคนพิการน่าสงสารเวทนา โดยอิงฐานคิดปรัชญาการทำบุญ หรือการกุศล คนพิการแตกต่างจากคนปกติทั่วไป อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่า ดังนั้น สังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูล โอบอุ้ม สงเคราะห์

(3) **วาทกรรมความพิการในมิติทางสังคม** คือ การมองว่าความพิการ เป็นการประกอบสร้างและเป็นวาทกรรมทางสังคมที่ทำให้คนพิการถูกกดขี่ ปัญหา ของคนพิการเกิดจากสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ไม่ใช่การด้อยความ สามารถของคนพิการ สังคมต้องเปลี่ยนแปลงและลดอุปสรรคต่างๆ ที่ส่งผลต่อ การดำเนินชีวิตของคนพิการ ขณะที่คนพิการไม่ต้องเปลี่ยนแปลงใดๆ

(4) **วาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม** คือ การมองว่ามาตรฐานทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม นิยายปรัมปรา สถาบันศาสนา นำไปสู่การกดขี่และทำให้คนพิการแปลกแยกออกจากสังคมส่วนใหญ่ ทั้งที่ความพิการเป็นเพียงอัตลักษณ์กลุ่ม หรือรูปแบบหนึ่งของการใช้ชีวิตบนโลก

(5) **วาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** คือ การให้ความสำคัญกับการพิทักษ์สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ การส่งเสริมโอกาสทางสังคมให้เท่าเทียมกับคนกลุ่มอื่น รวมถึงการมีกฎหมายพิทักษ์สิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ

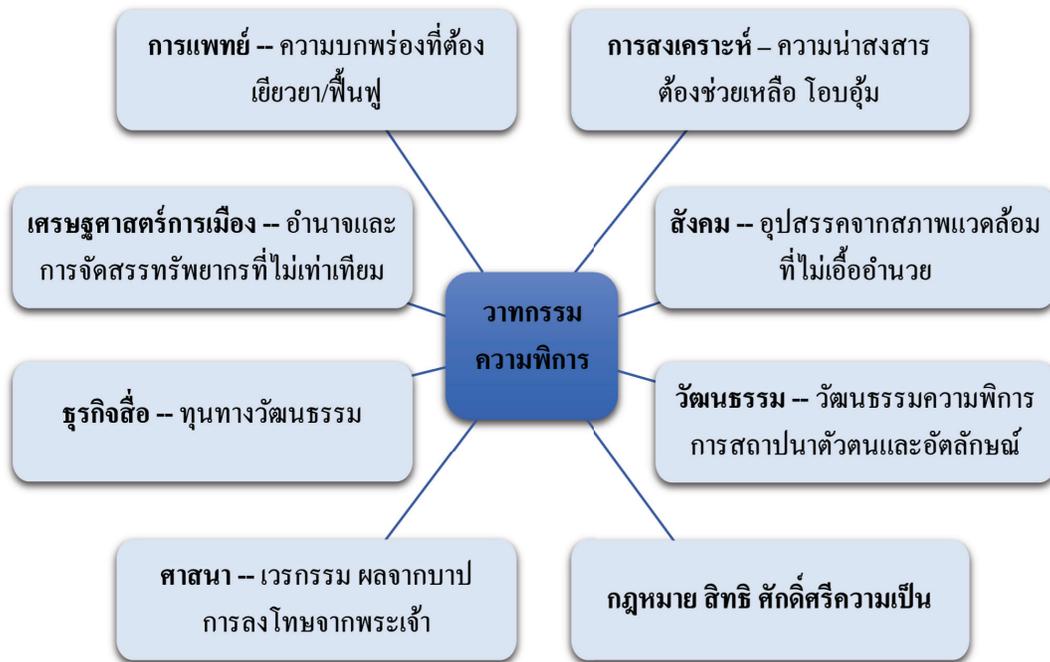
(6) **วาทกรรมความพิการในมิติศาสนา** คือ การมองความพิการในฐานะเวรกรรมในอดีตชาติ หรือการลงโทษจากพระเจ้า ทุกสิ่งที่พระเจ้าทรงสร้างล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดี ทว่าปัญหาที่มนุษย์เผชิญรวมถึงความพิการเป็นผลจากบาปของมนุษย์ หรือการลงโทษของพระเจ้า โดยในบริบทสังคมไทยความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นตัวแบ่งให้คนพิการด้อยกว่าคนทั่วไป เป็นวัตถุแห่งความน่าเวทนา

(7) **วาทกรรมความพิการในมิติธุรกิจสื่อ** คือ อำนาจของธุรกิจสื่อในการนำเสนอความพิการให้กลายเป็นความบันเทิงและกำไร ทั้งการนำเสนอความพิการในลักษณะเหนือมนุษย์ (superiority) หรือการนำเสนอถึงความพิการในลักษณะที่ด้อยกว่า (inferiority)

(8) **วาทกรรมความพิการในมิติเศรษฐศาสตร์การเมือง** คือ การเชื่อมโยงความพิการกับอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม จากฐานคิดเกี่ยวกับร่างกายที่มีความสามารถและไร้ความสามารถ (able and disable body) คนพิการไม่ใช่ปัจจัยการผลิตหรือแรงงานที่มีคุณค่า ไม่ใช่กลุ่มผู้บริโภคหรืออำนาจซื้อสูง ดังนั้นจึงต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิงและถูกกดขี่

ทั้งนี้ จากแนวคิดวาทกรรมความพิการข้างต้นนี้ ทำให้เห็นถึงชุดวาทกรรมความพิการที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากจะทำให้เห็นว่าคนพิการเล่าเรื่องความพิการของตนเองผ่านวรรณกรรมภายใต้วาทกรรมความพิการใด โดยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 วาทกรรมความพิการ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบสร้างความหมาย

กาญจนา แก้วเทพ (2554: 241-251) ระบุว่า นักวัฒนธรรมศึกษาเชื่อว่า “ความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น” (construct) กล่าวคือ โลกแวดล้อมรอบตัวมนุษย์มี 2 ระดับ คือ โลกกายภาพ (physical world) ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และโลกทางสังคม (social world) ซึ่งเกิดจากการประกอบสร้าง (construction) ของสังคม ที่ความหมายจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นและยุคสมัย

สื่อมวลชนมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการสร้างความเป็นจริงทางสังคมหรือสร้างความหมายของโลกทางสังคมขึ้นมาแวดล้อมบุคคลผ่านกลไกทางภาษา หากพิจารณาจากการอธิบายของภาษาศาสตร์ ภาษาคือเครื่องมือสำคัญในการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นจริง มนุษย์ใช้ภาษาในการเรียกความเป็นจริง และคิดถึงความเป็นจริงออกมาเป็นภาษา รวมถึงภาษาที่แตกต่างกันทำให้การเข้าใจโลกวัตถุและโลกสังคมแตกต่างกัน จากโลกกายภาพหรือความเป็นจริง

ที่แตกต่างกัน โลกทางสังคมและระบบภาษาก็จะแตกต่างกัน และทำให้ประสบการณ์ต่อความเป็นจริงของมนุษย์แตกต่างกัน

ขณะที่การอธิบายของทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) จะมองว่า “คลังแห่งความรู้ทางสังคม” ช่วยในการตีความรูปธรรมใหม่ๆ ของประสบการณ์ใหม่ และรูปธรรมที่จัดหมวดหมู่แล้วจะถูกจัดเก็บในรูปของภาษา และทำให้มนุษย์สามารถสร้างความหมายกับโลกรอบตัวหรือก่อสร้าง ดัดแปลง สร้างใหม่และรื้อซ่อมชีวิตประจำวันของตนเอง หรือสามารถทำสิ่งต่างๆ ไปได้โดยปริยาย โดยรูปธรรมใหม่ๆ จะถูกเชื่อมโยงกับคลังแห่งความรู้ ที่อาจจะเก็บในลักษณะของ “ภาพตัวแทน” (representation) ที่ยื่นแทนความหมายที่มากกว่าตัวมันเองได้

จากแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่า จุดต่างที่น่าสนใจคือทฤษฎีการประกอบสร้างความหมายของกลุ่มปรากฏการณ์วิทยาสนใจเพียงว่าความเป็นจริงเกิดจากการประกอบสร้างที่เป็นการช่วงชิงกันระหว่างโลกกายภาพ (physical world) ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และโลกทางสัญลักษณ์หรือโลกทางสังคม (symbolic/social world) แต่ทฤษฎีภาพตัวแทนที่ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มสำนักวัฒนธรรมศึกษาของอังกฤษ จะตั้งคำถามต่อไปว่า การประกอบสร้างนั้นผ่านอำนาจของใคร สร้างได้ก็เปลี่ยนแปลงได้ใช่หรือไม่ และกระบวนการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงความหมายนั้นเป็นเช่นไร

Hall (1997: 15,17-19&24-26) ระบุว่า ภาพตัวแทนคือการประกอบสร้างความหมายของบางสิ่งบางอย่างผ่านภาษาหรือสัญลักษณ์ เพื่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความหมายระหว่างสมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่งๆ โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของ แนวคิด และสัญลักษณ์ที่เป็นหัวใจของการผลิตความหมายในภาษาเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ แนวทางในการอธิบายภาพตัวแทนของความหมายที่ผ่านภาษามี 3 แนวทาง ดังนี้

(1) แนวทางภาพสะท้อน (reflective approach) หมายถึง การที่ภาษาทำหน้าที่เหมือนกระจกที่สะท้อนหรือเลียนแบบความหมายที่แท้จริงที่ดำรงอยู่ในสังคมหรือโลกความจริง

(2) แนวทางความตั้งใจ (intentional approach) หมายถึง ผู้พูด ผู้แต่ง เป็นผู้สร้างหรือกำหนดความหมายต่อโลกผ่านภาษา นั่นคือคำหมายถึงสิ่งที่ผู้แต่งตั้งใจว่าควรจะหมายถึงสิ่งใด

(3) แนวทางการประกอบสร้างความจริง หมายถึง เราเป็นผู้ประกอบสร้างความหมายผ่านการใช้ระบบภาพตัวแทนอย่างแนวคิดและสัญญา โดยระบบภาษาหรือระบบอื่นจะเป็นผู้กระทำทางสังคม เพื่อนำเสนอความคิดหรือสร้าง ความหมายเพื่อสื่อสารกับคนอื่น

แนวคิดข้างต้นนี้สามารถใช้เป็นกรอบในการพิจารณาว่า ความหมายของ ความพิการที่ถูกผลิตในวรรณกรรมเยาวชนที่มีผู้แต่งเป็นคนพิการเป็นไปตาม แนวทางใด และภาพตัวแทนความพิการและคนพิการที่ถูกประกอบสร้างขึ้นนั้น สัมพันธ์กับภาพความเป็นจริงในสังคมอย่างไร วรรณกรรมเยาวชนยังคงอ้าง รักษาอุดมการณ์เดิม หรือสะท้อนภาพจริง หรือแท้ที่จริงแล้วกำลังเปลี่ยนแปลง วิธีคิดของสังคมต่อความพิการและคนพิการ

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่า การเล่าเรื่อง และศาสตร์แห่งเรื่องเล่า

กาญจนา แก้วเทพ (2553: 254) สรรณัฐ ไตลิ่งคะ (2560: 8-9) และ Prince (2003: 58) ระบุว่า เรื่องเล่า (narrative) คือเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เป็นได้ทั้งเรื่องจริงหรือเรื่องสมมติที่มาจากจินตนาการของผู้แต่ง ที่ถูกบอกเล่าผ่านชุดลำดับของเหตุการณ์ และมีประเด็นหลักหรือเนื้อหาสาระที่ต่อเนื่องกัน โดยเนื้อหาบางประเภทสัมพันธ์กับวิถีปฏิบัติของคนในสังคม ซึ่งการศึกษาเรื่องเล่าจะทำให้เข้าใจพฤติกรรม ความเชื่อ และบรรทัดฐานของสังคมนั้นตามแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้ ศาสตร์แห่งเรื่องเล่าจะให้ความสนใจกับโครงเรื่อง (plot) หรือวิธีในการเล่าเรื่องมากกว่าตัวเรื่อง (story)

สำหรับการเล่าเรื่องนั้น กาญจนา แก้วเทพ (2553: 242-259) นำเสนอถึงความแตกต่างของกระบวนทัศน์เก่าและกระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษาการเล่าเรื่อง โดยภายใต้กระบวนทัศน์เก่านั้น เป้าหมายของการเล่าเรื่องคือเพื่อสะท้อนความเป็นจริง (reflection of reality) เรื่องเล่ามีบทบาทหน้าที่ในการสร้างสุนทรียะ ให้ความสนใจว่าจะเล่าเรื่องอะไร (what to narrate) และมุ่งไปที่งานประเภท

เรื่องแต่ง (fiction) ขณะที่เครื่องมือและแนวทางการวิเคราะห์จะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือหลักในการเล่าเรื่อง ผ่านการโยกตรรกะต่างๆ ที่เคยศึกษาโลกแห่งความจริงมาศึกษาโลกในเรื่องเล่า ไม่ว่าจะเป็นบริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือ ปัจจัยเชิงจิตวิทยา

ส่วนกระบวนการที่สนใจใหม่มองว่า เป้าหมายของการเล่าเรื่องอยู่ภายใต้ทัศนะแบบ “ทฤษฎีประกอบสร้างนิยม” (constructionism) การเล่าเรื่องสามารถประกอบสร้างความเป็นจริงขึ้นมาได้ ไม่ว่าความเป็นจริงเริ่มแรกจะมีหรือไม่มีก็ตาม และเมื่อผสมกับแนวคิดเรื่องอำนาจของ Michael Foucault จึงให้ความสนใจกับผู้ที่มีอำนาจในการประกอบสร้างความเป็นจริง รวมถึงพลังอำนาจของเรื่องเล่าในการสร้าง รื้อสร้าง และใส่ความหมายใหม่เข้าไป โดยการเล่าเรื่องจะมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบสร้างความหมายให้กับสรรพสิ่ง ให้ความสนใจกับวิธีการเล่า (how to narrate) และครอบคลุมทั้งงานที่เป็นเรื่องแต่ง (fiction) และเรื่องจริง (non-fiction) โดยใช้เครื่องมือทุกชนิดของการสื่อสารและใช้เกณฑ์ปัจจัยภายในของศาสตร์แห่งเรื่องเล่าในการวิเคราะห์ เนื่องจากเรื่องเล่ามีองค์ประกอบภายในตัวเองและมีตรรกะภายในเรื่องเล่า

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2553: 260-264) ได้อธิบายถึงแนวคิดเรื่อง “จะเล่าอย่างไร/วิธีการเล่าเรื่อง” ไว้ 3 แง่มุม ได้แก่ การพิจารณาจากทฤษฎีโครงสร้างการเล่าเรื่องของ Vladimir Propp ที่ว่า เรื่องเล่าอยู่ภายใต้โครงสร้างเดียวกัน ทั้งชุดของตัวละครที่เรียกว่า paradigmatic structure และการกระทำของตัวละครหรือ syntagmatic structure รวมถึงกฎหรือตรรกะในการประกอบสร้างเรื่องเล่าหรือ internal logic ได้แก่ กฎแห่งการเลือกสรร และกฎแห่งการผสมผสาน ขณะที่แง่มุมที่สองจะให้ความสำคัญกับ “เรื่องราว/ตัวเรื่อง” (story) และ “โครงเรื่อง” (plot) และแง่มุมสุดท้ายคือ เวลาของการเล่าเรื่อง ที่เวลาของเรื่องเล่าไม่จำเป็นต้องเท่ากับเวลาของเหตุการณ์จริงเสมอไป

สำหรับองค์ประกอบของเรื่องเล่า นั้น กาญจนา แก้วเทพ (2553: 244&271-308) Prince (2003: 12,15,29,45,68-69,73-75,88&99) และ Van Orden and Strong (2007: 9&93-103) ได้นำเสนอถึงองค์ประกอบของเรื่องเล่า

ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 9 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงเรื่อง การพัฒนาการหรือการเดินเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก ความขัดแย้งหรือปมขัดแย้ง จุดยืนของผู้เล่า ลีลา และน้ำเสียง

จากแนวคิดข้างต้น การศึกษาครั้งนี้จึงสนใจศึกษาวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อพิจารณาว่า คนพิการประกอบสร้างความหมายความพิการผ่านเรื่องเล่าในลักษณะอย่างไร เพราะเหตุใดจึงประกอบสร้างความหมายเช่นนั้น รวมถึงพลังอำนาจของเรื่องเล่าในการเล่าเรื่องความพิการจากมุมมองของคนพิการ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจกับการประกอบสร้างความหมายความพิการและคนพิการในวรรณกรรมเยาวชนที่ผู้แต่งเป็นคนพิการ ดังนั้นการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับภาพตัวแทนความพิการและคนพิการ และงานวิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมความพิการจึงมีความสำคัญอย่างมาก ดังนี้

2.6.1 งานวิจัยเกี่ยวกับภาพตัวแทนความพิการและคนพิการ

การศึกษาของ กุลภา วจนสาระ (2548) อัฐมา โภคาพานิชวงษ์ (2549) ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554) และสุดารัตน์ มาศวรรณ (2561) พบว่า ภาพของคนพิการที่ปรากฏผ่านสื่อมักจะถูกมองในฐานะผู้ที่ด้อยกว่าในสังคม นำเวทนาสงสาร ไร้ความสามารถ มีกรรม เป็นคนที่สังคมไม่ต้องการและผลักให้กลายเป็นชายขอบ ทว่าการศึกษาของ อารดา ครุจิต (2566) ที่ศึกษาการเล่าเรื่องชีวิตประจำวันของคนพิการในสื่อออนไลน์กลับพบการแสดงการปรากฏตัวของคนพิการในฐานะคนธรรมดาโดยขจัดเงื่อนไขทางความพิการออกไป ดังนี้

การศึกษาของกุลภา วจนสาระ (2548) พบว่า อัตลักษณ์ของตัวละครพิการถูกต่อยอดผ่านการใช้คำพูดและภาษาในเชิงอุปมาอุปไมยที่ชี้ชัดถึงภาวะความบกพร่อง และมีนัยในเชิงการดูถูกเหยียดหยาม เช่น “ไอ้ง่อย” “อีบ้า” “ปัญญาอ่อน” ซึ่งเป็นการสร้างภาพที่เป็นแบบฉบับตายตัว (stereotype image) ให้แก่คนพิการ โดยปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ คนพิการที่มีชะตากรรมนำเวทนาสงสาร เนื่องจากมีร่างกายไม่สมประกอบ เป็นตราบาปหรือปมด้อยในชีวิต และคนพิการที่ช่วยเหลือพึ่งพาตัวเองไม่ได้ ต้องมีคนดูแลเอาใจใส่ และอยู่ในความ

ดูแลของผู้เชี่ยวชาญ ขณะที่ลักษณะการดำเนินเรื่องพบ 3 ลักษณะ ได้แก่ การมีอำนาจเหนือหรือการครอบงำของความเป็นปกติและการปฏิเสธไม่ยอมรับความพิการ การหวนหาความงดงามในอดีต (nostalgic) และลักษณะเชิงสัญลักษณ์ (symbolic) โดยเฉพาะการสื่อความหมายถึงชะตากรรมของการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ที่ความพิการสื่อถึงความไม่สมบูรณ์พร้อมของชีวิต คนพิการถูกใช้ในเชิงลบในทางอุปมา และเป็นสัญลักษณ์ถึงผู้ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมหรือเป็นการกั้นคนพิการออกจากสังคมของคนปกติ

นอกจากนี้ ในนวนิยายหลายเรื่องที่เป็นครอบครัวชนชั้นกลาง ยังนำเสนอถึงบทบาทที่สำคัญของคนใกล้ชิดต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ ขณะเดียวกัน พื้นที่ทางสังคมของตัวละครพิการมีพัฒนาการจากยุคแรกๆ โดยตัวละครพิการเริ่มมีบทบาท มีพื้นที่ทางสังคม และถูกยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แม้ว่าในบางเรื่องคนพิการจะยังอยู่แบบชายขอบที่ไม่สามารถเข้าถึงกิจกรรมปกติบางอย่างของคนปกติได้

ด้านการศึกษาของ อัจฉมา โภคาพานิชวงษ์ (2549) พบว่า ความพิการยังคงเป็นภาพแทนของความสลดเวทนา ไม่ได้รับความเชื่อถือทางสังคม และไร้ความสามารถ คนพิการจึงควรอยู่ในพื้นที่เฉพาะ เฉกเช่นกับการปิดกั้นจากสังคม และต้องได้รับการฟื้นฟูโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ ขณะที่ทัศนคติต่อตนเองพบว่า คนพิการที่ไม่ยอมจำนนต่อวิถีคิดและรูปแบบการจัดการทางสังคมจะพยายามพัฒนาศักยภาพที่เหลืออยู่ ขณะที่คนพิการที่ยอมรับต่อความเชื่อว่าพิการแล้วไม่สามารถทำอะไรได้ รวมถึงไม่สามารถก้าวข้ามความรู้สึกหดหู่ ก็จะประสบความสำเร็จได้ยาก

อีกทั้งสังคมยังสร้างวาทกรรมที่ตอกย้ำว่า ความพิการเป็นสภาวะตายตัวของร่างกายที่สูญเสียความสามารถ เป็นแหล่งของความเสื่อมทางศักยภาพ คนพิการมีสถานะไม่เท่าคนปกติ และมักถูกลดทอนคุณค่าว่าเป็นบุคคลที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งนำไปสู่ความชอบธรรมในการจัดการต่อความพิการว่าเป็นผลกรรมที่ได้กระทำไว้ คนพิการต้องพึ่งพา และอยู่ในความควบคุมดูแลและจัดการของคนไม่พิการ โดยถูกกำหนดให้เป็นเพียงผู้ที่ต้องได้รับการรักษาฟื้นฟู และเปลี่ยนผ่าน

จากอัตลักษณ์ของคนปกติไปสู่อัตลักษณ์ของความเป็นคนพิการโดยสมบูรณ์ รวมถึงไม่เปิดพื้นที่แก่ความรู้ชุดอื่นๆ อีกทั้งยังพบการต่อรองความหมายจากความพิการผ่านการต่อสู้อ่รองใน 5 ลักษณะ ได้แก่ การนิยามความพิการเป็น “ความบกพร่อง” ที่ทดแทนได้โดยใช้ผัสสะที่แตกต่าง การทำให้เป็นปกติหรือการสร้างใหม่ของชีวิตที่เป็นปกติ การเกิดใหม่ของตัวตนหรืออัตลักษณ์ การปกปิดความพิการและสร้างพื้นที่เฉพาะกลุ่ม และการนิยามความพิการเป็น “ความแตกต่างทางวัฒนธรรม”

ขณะที่การศึกษาของ ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554) พบภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชนใน 3 บริบท คือ คนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ คนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ และคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม สำหรับคนพิการซึ่งอยู่ในกลุ่มของคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ถูกนำเสนอว่าน่าสงสาร ใช้ชีวิตด้วยความยากลำบาก เป็นคนมีกรรมแต่สามารถยืนหยัดได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมได้เนื่องจากมีสิ่งอื่นมาชดเชยความบกพร่องด้านร่างกาย ปรับตัวให้ใช้ชีวิตได้เสมือนคนปกติ ซึ่งปัจจัยสำคัญในการเสริมกำลังใจคนพิการคือคนใกล้ชิดในครอบครัวและคนในสังคมแวดล้อม

นอกจากนี้ การศึกษาของ สุดารัตน์ มาศวรรณ (2561) พบว่าอนุภาคตัวละครพิการที่ถูกนำเสนอสามารถสื่อความหมายได้ใน 5 ลักษณะคือ (1) ความพิการคือความตลก เนื่องจากมีความ “แปลก” จากคนปกติ (2) คนพิการคือคนด้อยโอกาสทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ แต่หากไม่ย่อท้อหรือได้รับโอกาส คนพิการก็จะสามารถต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป (3) คนพิการคือคนที่น่ารังเกียจหรือไม่น่าพึงพอใจต่อผู้พบเห็น และเป็นพวกชายขอบที่สังคมหรือแม้แต่คนในครอบครัวก็ไม่ต้องการ (4) คนพิการคือภาวะและถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ (dehumanized) และ (5) คนพิการคือคนที่ควรได้รับความช่วยเหลือ และหากได้รับการช่วยเหลือก็อาจจะเลื่อนชนชั้นทางสังคมได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อคนพิการเป็นผู้เล่าเรื่องความพิการ มุมมองต่อความพิการและคนพิการกลับแตกต่างออกไป โดยการศึกษาของ อารดา ครุจิต (2566)

พบว่า การเล่าเรื่องชีวิตประจำวันของคนพิการในสื่อออนไลน์มีการสร้างความหมาย “ความธรรมดา” โดยใช้มุมมองในการเล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่งที่ขจัดเงื่อนไขความพิการออกไป รวมถึงใช้วิธีการสื่อสารผ่านชีวิตประจำวันเพื่อสร้างความหมาย “ความธรรมดา” อีกทั้งแก่นเรื่องจะเป็นการแสดงจุดเน้นเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นคุณค่า ในชีวิตของมนุษย์ที่ไม่ต่างกันไม่ว่าจะพิการหรือไม่พิการ ขณะที่วิธีการสื่อสาร ประเด็นความขัดแย้งจะเป็นความขัดแย้งระหว่างสังคมกับคนพิการ โดยเฉพาะ วิธีคิดของสังคมที่มีต่อคนพิการ เช่น ความพิการไม่ใช่เงื่อนไขแห่งความผิดปกติ และความบกพร่อง รวมถึงความสามารถหรือความสำเร็จในชีวิต

สำหรับการตอบสนองของคนพิการในโลกจริง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง คนพิการส่วนใหญ่ไม่ยอมรับความหมายเกี่ยวกับความพิการในเรื่องความเหนือกว่า (superiority) ขณะเดียวกัน คนพิการในโลกจริงและโลกออนไลน์เห็นพ้อง ต่อความหมายความธรรมดาเกี่ยวกับความพิการ นั่นคือ ความเท่ากันในฐานะ ของความเป็นมนุษย์ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความแตกต่างหลากหลาย การมี อิสรภาพทางร่างกายและการดำรงชีวิต รวมถึงการพัฒนาตนเองและความสุข ทั้งนี้ การเล่าเรื่องชีวิตประจำวันของคนพิการในสื่อสังคมออนไลน์คือการต่อสู้เชิง ความหมายของความพิการด้วยการสื่อสารบนพื้นที่ที่คนพิการสามารถกำหนด ประเด็นและทิศทางการสื่อสารได้ด้วยตนเอง ที่กำหนดค่าของความพิการให้กลายเป็น “สิ่งที่เป็นธรรมดาของมนุษย์” และเป็นการชู “คุณค่าความเป็นมนุษย์” ที่เป็นที่ยอมรับเช่นเดียวกันทุกคน

2.6.2 งานวิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมความพิการ

การศึกษาของ ถนอมนวล หิรัญเทพ (2551) และปราง ธาระวานิช (2563) นำเสนอให้เห็นถึงวาทกรรมหลักเกี่ยวกับความพิการ อาทิ วาทกรรม ทางการแพทย์ วาทกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ วาทกรรมการสงเคราะห์ วาทกรรมศาสนา วาทกรรมทางสิทธิมนุษยชน ดังนี้

การศึกษาของ ถนอมนวล หิรัญเทพ (2551) พบว่า วาทกรรมหลักที่สำคัญเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย ได้แก่ วาทกรรมทางการแพทย์ วาทกรรมการ ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ วาทกรรมเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ขณะที่วาทกรรม

พุทธศาสนา โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องกรรม การเวียนว่ายตายเกิด และความเมตตาต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก รวมถึงวาทกรรมการสงเคราะห์ก็ยังคงทำงานอยู่ในสังคมโดยตลอดเช่นกัน โดยที่ส่วนใหญ่จะเป็นไปในเชิงสนับสนุนวาทกรรมหลัก

ทั้งนี้ ความหมายความพิการยังสัมพันธ์กับวาทกรรมความพิการในสังคมวัฒนธรรมไทยในแต่ละยุคสมัยที่เป็นบริบทของการประพันธ์งานชิ้นนั้น โดยในยุคจารีต วาทกรรมสำคัญ คือ วาทกรรมศาสนาพุทธ ความพิการหมายถึงวิบากของกรรมชั่ว และอาจเกิดขึ้นข้ามภพชาติ ขณะที่ในยุคเวทนานิยม-สังคมสงเคราะห์นั้น ช่วงแรกที่เป็นยุคการสร้างชาติไทยไปสู่อารยะ (2476-2500) วาทกรรมสำคัญคือวาทกรรมการแพทย์ วาทกรรมยูเจนิคส์ และวาทกรรมการสงเคราะห์ โดยความพิการคือความบกพร่องผิดปกติและวัตถุเพื่อการสงเคราะห์ ส่วนช่วงที่สองที่เป็นยุคการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (2500-2524) วาทกรรมสำคัญคือวาทกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ ความพิการคือภาวะของสังคมที่ต้องการการฟื้นฟู เพื่อให้เข้าใกล้กับบรรทัดฐานตัวตนปกติมากที่สุด รวมถึงการให้อำนาจแก่ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์เหนือคนพิการ สำหรับยุคการเติบโตของสิทธิมนุษยชนของคนพิการ (2524-ปัจจุบัน) วาทกรรมใหม่ที่สำคัญคือวาทกรรมสิทธิมนุษยชนของคนพิการที่เคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิและสวัสดิการต่างๆ รวมถึงการรณรงค์ให้เข้าใจถึงการดำเนินชีวิตแบบคนพิการที่ไม่ต้องเป็นเหมือน “คนปกติ”

ภายใต้บริบทดังกล่าว เรื่องเล่าสมัยใหม่ของไทยมีส่วนร่วมในการผลิตซ้ำและเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของวาทกรรมต่างๆ โดยนวนิยายแนวเวทนานิยม-สังคมสงเคราะห์ (2476-ต้นทศวรรษที่ 2500) มองความพิการด้วยกรอบบรรทัดฐานร่างกายและจิตใจปกติ ความพิการจึงเป็นความสูญเสีย โศกนาฏกรรมของชีวิตที่ต้องกำจัด ขณะที่นวนิยายยุคการฟื้นฟูสมรรถภาพ (ทศวรรษ 2520-2530) สนับสนุนวาทกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ ที่คนพิการต้องได้รับการฟื้นฟูให้ใกล้เคียงคนปกติมากที่สุด ส่วนนวนิยายยุคพหุวัฒนธรรม (ทศวรรษ 2540) แม้จะสนับสนุนวาทกรรมกระแสหลักอย่างวาทกรรมการแพทย์ แต่ก็ยอมรับความแตกต่างของคนพิการมากขึ้น เช่น การให้ความหมายใหม่ๆ กับวาทกรรมเดิมเกี่ยวกับความพิการ ส่วนในเรื่องเล่าชีวิตที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 2518

ถึง 2546 พบว่า อยู่ภายใต้กรอบใหญ่ของวาทกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการควรได้โอกาสให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ผ่านกระบวนการฟื้นฟูเพื่อให้เข้าใกล้บรรทัดฐานของสังคม อีกทั้งโหราหรือโครงเรื่องสำคัญคือการเอาชนะอุปสรรคและการทดแทนทางจิตวิญญาณ แต่ก็มีมุมมองความพิการด้วยกระบวนการที่ชนชั้นการสร้างสรรค์ทางสังคมด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นข้อแตกต่างจากนวนิยายที่ศึกษา

นอกจากนี้ การศึกษาของ ปราง ธาระวานิช (2563) พบว่า ในภาพรวมเว็บไซต์ไทยรัฐนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคนพิการโดยยึดวาทกรรมทางการแพทย์ วาทกรรมพุทธศาสนาในเรื่องเวรกรรม ความมีเมตตาต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก วาทกรรมสงเคราะห์ ขณะที่เว็บไซต์ Thisable มุ่งเน้นการรายงานข่าวคนพิการด้วยรูปแบบแนวคิดแบบก้าวหน้า (progressive categories) มองคนพิการเป็นสมาชิกของชุมชน แสดงออกทางการเมืองได้ตามกฎหมาย มีสิทธิพลเมืองเช่นเดียวกับคนกลุ่มอื่นๆ อีกทั้งการนำเสนอข่าวเป็นไปในเชิงบวกโดยยึดวาทกรรมฟื้นฟูสมรรถนะที่คนพิการควรได้รับโอกาสให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมผ่านการฟื้นฟูและวาทกรรมทางสิทธิมนุษยชน

สำหรับปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ความรู้ทางการแพทย์ที่มองความพิการเป็น “ความผิดปกติ” ยังคงครอบงำความหมายความพิการ ขณะที่ความเชื่อในพระพุทธรศาสนาในวัฒนธรรมไทยยังเป็นตัวแบ่งชนชั้นให้คนพิการด้อยกว่าคนทั่วไป เป็นวัตถุแห่งความน่าเวทนาสงสาร ขณะที่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนแม้จะมีการก่อตัวขึ้น แต่ก็ดูไร้พลัง เนื่องจากถูกอำนาจจากชุดความรู้อื่นเข้าครอบงำ ส่วนความรู้ด้านสื่อใหม่ทำให้อัตลักษณ์และวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนพิการสามารถถูกครอบงำกดทับหรือเคลื่อนตัวส่งเสริมได้อย่างมีพลังทั้งสองทิศทาง อีกทั้งอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกันในทั้งสองเว็บไซต์คือ คนพิการเป็นผู้ที่มีร่างกายแตกต่างจากคนทั่วไป ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับคนทั่วไป และเป็นผู้มีศักยภาพ ขณะที่อัตลักษณ์ที่ขัดแย้งกันคือ ประเด็นที่ว่าคนพิการคือความน่าเวทนาสงสาร ซึ่งสะท้อนว่า สังคมไทยยังคงมีทัศนคติเชิงลบต่อคนพิการ แต่ก็เปิดโอกาสให้คนพิการได้ต่อรองต่ออัตลักษณ์ที่ถูกมอบให้ผ่านพื้นที่สื่อออนไลน์

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ด้วยบท โดยมุ่งศึกษาวรรณกรรมเยาวชนประเภทสารคดีที่บอกเล่าเรื่องราวชีวิตของผู้แต่งที่เป็นคนพิการชาวไทยและตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ไทยเท่านั้น เนื่องจากจะทำให้เห็นถึงมุมมองของเยาวชนที่เป็นคนพิการต่อความพิการโดยตรง โดยวรรณกรรมเยาวชนในการศึกษานี้ ได้แก่ *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* โดย นักเขียนผีเสื้อเด็กๆ หมายเลข 13 และ *จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต* โดย พลอย สโรชา กิตติสิริพันธุ์

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำตารางลงรหัส (coding sheet) ซึ่งครอบคลุมรายละเอียดใน 2 ส่วน ส่วนแรกคือ วาทกรรมความพิการ ที่จะพิจารณาวิธีคิดที่ผู้แต่งใช้ในการประกอบสร้างความหมายความพิการใน 8 มิติ ได้แก่ มิติทางการแพทย์ มิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล มิติทางสังคม มิติทางวัฒนธรรม มิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มิติศาสนา มิติธุรกิจสื่อ และมิติเศรษฐศาสตร์การเมือง ส่วนที่สองคือ มุมมองของผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการที่นำมาใช้ในการประกอบสร้างความหมายความพิการและคนพิการใน 3 ลักษณะ คือ การสนับสนุน การวิพากษ์หรือโต้แย้ง และการต่อรอง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำบันทึกข้อความเสนอคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ และได้รับบันทึกข้อความที่ อว 67.04.2/ECS0 793 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2567 เรื่อง “แจ้งผลการพิจารณาโครงการวิจัยโดยเบื้องต้น” ว่า ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ได้พิจารณาโครงการวิจัยโดยเบื้องต้น และโครงการวิจัยนี้ไม่เข้าข่ายการวิจัยในคน

4. ผลการศึกษา

เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอให้เห็นถึงวาทกรรมความพิการและมุมมองของผู้แต่งต่อชุดวาทกรรมนั้นๆ โดยการจำแนกเนื้อหาเป็น 2 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 เรื่องเล่าความพิการ: ความหลากหลายของวาทกรรมความพิการ

วาทกรรมความพิการจะพิจารณาถึงวิธีคิดที่ผู้แต่งใช้ในการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับความพิการ โดยพบว่า วาทกรรมความพิการที่ผู้แต่งใช้ในการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับความพิการในวรรณกรรมเยาวชนมี 6 มิติ ได้แก่ วาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล วาทกรรมความพิการในมิติทางสังคม วาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม วาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงวาทกรรมในมิติทางศาสนา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 วาทกรรมความพิการและคนพิการ

วาทกรรมความพิการ	ความสุขของเด็กสมาธิสั้น	จนกว่า เด็กปิดตา จะโต
• มิติทางการแพทย์	✓	--
• มิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล	✓	✓
• มิติทางสังคม	--	✓
• มิติทางวัฒนธรรม	✓	✓
• มิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	--	✓
• มิติทางศาสนา	✓	✓

ข้อมูลข้างต้นแสดงว่า วาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์พบเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* ขณะที่วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศลปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนทั้ง 2 ชื่อเรื่อง คือ *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* และ *| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต* ส่วนวาทกรรมความพิการในมิติทางสังคม พบเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต* ด้านวาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนทั้ง 2 ชื่อเรื่อง คือ *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* และ *| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต* สำหรับวาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็น

มนุษย์ พบเฉพาะในวรรณกรรมเขาวงกตเรื่อง | จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต และ
วาทกรรมความพิการในมิติทางศาสนา พบเฉพาะในวรรณกรรมเขาวงกตเรื่อง
| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) วาทกรรมความพิการตามมิติทางการแพทย์

วาทกรรมความพิการตามมิติทางการแพทย์ พบเฉพาะในวรรณกรรม
เขาวงกตเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* โดยมองความพิการในฐานะความบกพร่อง
ทางร่างกาย เป็นความเจ็บป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อลดหรือ
ขจัดความพิการ นั่นคือ การใช้บรรทัดฐานความเป็นปกติของร่างกาย จิตใจ หรือ
อื่นๆ มาเป็นตัวประกอบสร้างความหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อาซาบ่าบัต ก็คือ การบ่าบัตหรือฝึกด้วยม้า เป็นกิจกรรมบ่าบัตรูปแบบ
หนึ่งซึ่งช่วยฝึกเรื่องการทรงตัว กล้ามเนื้อ สมาธิ และอีกหลายเรื่อง อาซาบ่าบัต
เป็นกิจกรรมบ่าบัตที่ให้ประโยชน์มาก

อาซาบ่าบัตไม่ใช่การขี่ม้าแบบทั่วไปที่เรารู้จัก อาซาบ่าบัตต้องฝึกกับผู้
มีความรู้ทางนี้โดยเฉพาะ และไม่ใช่คอกม้าทุกแห่งจะมีการฝึกอาซาบ่าบัต ผมไป
ฝึกอาซาบ่าบัตครั้งแรกที่ค่ายทองทิพย์ จังหวัดนครปฐม (ผมไม่แน่ใจว่าโครงการ
นี้ยังอยู่หรือไม่แน่ครับ เพราะตอนที่ผมไปฝึกนั้น ผมอายุเพียง 5 ขวบ) ค่ายจะ
รับลงทะเบียนฝึกอาซาบ่าบัตโดยไม่มีค่าใช้จ่าย เพียงมีใบรับรองแพทย์แนบกับ
ใบสมัคร การฝึกแบบกลุ่ม เด็ก ๑ คน ม้า ๑ ตัว มีคนจูงม้า ๑ คน ฝึกครั้งละ
ประมาณ ๒ ชั่วโมง (ถ้าผมจำไม่ผิด)”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 37-38

“จนผมเริ่มกินยาเพื่อรักษาอาการสมาธิสั้น ผมก็มีสมาธิมากขึ้นครับ
นั่งที่โต๊ะเรียนได้นานขึ้น แม้ความรู้สึกกระหว่างกินยาจะมีบ้างนะครับที่ยังอยาก
ขยับอยากเคลื่อนไหว แต่ก็เหมือนเราจะจัดการความรู้สึกนั้นได้มากขึ้น...”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 152-153

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า ผู้แต่งค่อนข้างให้ความสำคัญกับการบำบัดรักษาอาการสมาธิสั้นโดยนักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญ ทั้งการบำบัดรักษาโดยแพทย์และนักกิจกรรมบำบัด อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตหนึ่งคือวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์นี้ไม่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต ซึ่งน่าจะเป็นเพราะลักษณะความพิการที่แตกต่างกัน

(2) วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล

วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศลปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนทั้ง 2 ชื่อเรื่อง คือ ความสุขของเด็กสมาธิสั้น และ |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยมองความพิการในฐานะของเวรกรรม คนพิการแตกต่างจากคนปกติทั่วไป กึ่งมนุษย์ หรือไม่ใช่มนุษย์ นำสงสารเวทนา อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่า ดังนั้นสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูล โอบอุ้ม สงเคราะห์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ผมอยากบอกอย่างหนึ่งครับ คือ อย่าให้คำว่า ‘ก็ลูกเป็นเด็กสมาธิสั้น’ ทำร้ายลูกนะครับ...

คำว่า ‘ทำร้าย’ ของผมในที่นี้ เป็นการทำร้ายด้วยความรัก ความสงสารครับ แล้วความรักหรือความสงสารที่มีให้ลูกซึ่งเป็นเด็กสมาธิสั้นนั้น จะทำร้ายลูกได้อย่างไรหรือครับ ตามความจริงแล้ว พ่อแม่ไม่ได้ตั้งใจทำร้ายลูกโดยตรงหรอกนะครับ แต่เมื่อรู้ว่าลูกเป็นเด็กสมาธิสั้น ก็ารู้สึกสงสารที่ลูกไม่เหมือนคนอื่น กลัวจะถูกรังแก กลัวว่าลูกจะไม่ใช่ที่ยอมรับ สิ่งเหล่านี้แหละครับ ถ้าพ่อแม่ไม่คิดไตร่ตรองให้ดี ก็เท่ากับทำร้ายลูกโดยไม่ตั้งใจ เช่น ทำร้ายด้วยการตามใจลูก ไม่พยายามฝึกฝนหรือฝึกให้ลูกทำสิ่งที่ไม่ชอบหรือทำไม่ได้ เช่น ลูกอาจจะนั่งนิ่งไม่ได้ก็ปล่อยให้ เพราะคิดว่า ‘ก็ลูกเป็นเด็กสมาธิสั้น’ จะอยู่นิ่งๆ ได้ยังไง ซึ่งถ้าพ่อแม่พยายามอีกนิด ใช้กิจกรรมค่อยๆ ฝึกฝนไปที่ละนิดทีละน้อย ค่อยๆ ฝึกฝืนสิ่งที่ลูกเป็นก็จะยิ่งช่วยลูกได้มากกว่า หรือเด็กสมาธิสั้นบางคนมีอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย ใช้กำลังหรือเล่นแรงๆ ถ้าพ่อแม่ตามใจเวลาลูกโมโห อาละวาด ตะโกนก็ยอมเพราะคิดว่า ‘ก็ลูกเป็นเด็กสมาธิสั้น’ หากทำแบบนี้บ่อยๆ ทุกคนคงนึกภาพเด็กคนหนึ่งซึ่งเมื่อโตแล้วก็จะระเบิดอารมณ์ได้ตลอดเวลาว่าจะน่าเป็นห่วงขนาดไหน ...”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 147-148

“ฉันรู้สึกดี การเดินทางด้วยรถไฟพ้ามักทำให้พบไมตรีที่ไม่คาดคิดเสมอ ขณะเดินผ่านประตูเข้ารถ ‘เดี่ยวพาไปค่ะ’ ผู้หญิงคนหนึ่งเอ่ย พร้อมกับเอื้อมมือ มาจับแขนฉันพาไปนั่งยังที่ว่าง...”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 256

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า เป็นการมองความพิการในฐานะของความน่าสงสาร น่าเวทนา ที่จะนำไปสู่การสงเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูล หรือโอบอุ้มคนพิการ โดยมีการสะท้อนให้เห็นมุมมองต่อวาทกรรมนี้ทั้งในลักษณะสนับสนุน วิพากษ์หรือโต้แย้ง และต่อรอง อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตหนึ่งคือในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* วาทกรรมในมิตินี้ปรากฏเฉพาะมุมมองเชิงวิพากษ์หรือโต้แย้งเท่านั้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้แต่งมองอาการสมาธิสั้นว่า เป็นโรคหรืออาการเจ็บป่วยที่สามารถบำบัดรักษาให้หายหรือใกล้เคียงปกติได้ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องได้รับความสงสารหรือเวทนาจากผู้อื่น

(3) วาทกรรมความพิการในมิติทางสังคม

วาทกรรมความพิการในมิติทางสังคมพบเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต* โดยมองว่า ปัญหาของความพิการหรือคนพิการมาจากการประกอบสร้างและอุปสรรคทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เมื่อถึงเวลาปิดเทอม พ่อจะยืมหนังสือเสียงจากห้องสมุดคนตาบอด และผู้พิการทางสื่อสิ่งพิมพ์แห่งชาติมาให้ฟังอยู่เสมอ หนังสือเสียงที่พ่อยืมมาให้ นั้น ฉันจะเปิดฟังทั้งหมด เนื่องจากเห็นว่ามีโอกาสเข้าถึงหนังสือไม่มากนัก เมื่อมีโอกาสฟังหนังสือเรื่องใดก็ควรเปิดฟังทันที ไม่เช่นนั้นความห่อหุ้มของพ่อก็จะสูญเปล่า ความตั้งใจเช่นนี้เองทำให้ฉันมีนิสัยชอบหนังสือหลากหลายประเภท โชคดีอีกอย่างของฉัน คือ หนังสือที่นำมาผลิตเป็นหนังสือเสียง มักเป็นหนังสือที่คนส่วนใหญ่ลงความเห็นกันว่าเป็นหนังสือดี นอกจากนั้น หนังสือที่ฉันได้ฟังก็ยังผ่านการคัดเลือกจากพ่ออีกทีหนึ่ง ฉันจึงมีโอกาสฟังหนังสือดีจำนวนมาก ไม่ต้องเสียเวลาเลือก หรือทดลองอ่านด้วยตนเอง”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 87

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ผู้แต่งสะท้อนโดยนัยว่าปัญหาต่างๆ ของคนพิการเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ไม่เพียงพอ เช่น หนังสือเสียงที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งลักษณะเช่นนี้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ

(4) วาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม

ด้านวาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรมปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนทั้ง 2 ชื่อเรื่อง คือ *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* และ *|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต* โดยมองว่า มาตรฐานทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้ความพิการคือความผิดปกตินำไปสู่การกีดกัน และทำให้คนพิการแปลกแยกออกจากสังคม นั่นคือ ความพิการเป็นการประกอบสร้างความหมายทางสังคมและวัฒนธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“‘เป็นเด็กสมาธิสั้นมีความรู้สึกยังไงเธอ’ ผมเคยถูกถามด้วยคำถามทำนองนี้มาบ้าง ซึ่งยังนับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะแปลว่าคนถามนั้นยังใส่ใจความรู้สึกของผมน้อยบ้าง

เด็กสมาธิสั้นคนอื่นหลายคนไม่เคยแม้แต่จะได้รับความสนใจ ความเข้าใจ เข้าใจ จากคนรอบข้าง ถึงอาการ หรือความรู้สึก บางคนถึงขั้นเหมารวมเรียกอาการต่างๆ ของพวกเราว่า ‘เฮ้อ’ ‘ปัญญาอ่อน’ ‘ไม่สมประกอบ’ ซึ่งคนพูดคงไม่ได้นึกถึงความรู้สึกของพ่อแม่พวกเรา หรือแม้แต่ความรู้สึกของพวกเราเอง”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 31

“ใครๆ ก็คิดว่าการอยู่อย่างมองไม่เห็นเป็นเรื่องน่ากลัว ไซ้ ฉันจะไม่เถียงหรอก ฉันจำได้ว่ามันเคยทำให้ฉันอึดอัดใจเพียงใด หรือเสียใจแค่ไหน แต่หากนั่นทำให้ฉันได้เป็น มีและรู้สึกอย่างในเวลานี้ บางทีนั่นอาจคุ้มค่า เพราะทุกอย่างที่ฉันเป็น มี และรู้สึกอยู่ข้างพิเศษเหลือเกิน ถ้ามองเห็น ฉันคงไม่รู้สึกว่าคุณค่าแห่งมิตรภาพยิ่งใหญ่ถึงเพียงนี้ ฉันคงไม่ได้รู้จักการไว้ใจผู้อื่น ไม่รู้ว่ามิตรรอบคร้วที่แสนพิเศษ ฉันอาจไม่ได้เรียนโรงเรียนมัธยมซึ่งฉันเคยเรียน อาจไม่ได้พบผู้ที่ฉันรัก ณ ที่นั้น”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 355

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า ผู้แต่งวรรณกรรมทั้งสองเรื่องประกอบสร้างความหมาย ความพิการและคนพิการบนฐานของวาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม ที่ความหมายของความพิการและคนพิการถูกกำหนดโดยสังคม มองความพิการและคนพิการในลักษณะที่แปลกแยกออกจากสังคม

(5) วาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

วาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยมองว่า ต้องให้ความสำคัญต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการให้เท่าเทียมกับคนทั่วไป รวมถึงการมีกฎหมายพิทักษ์สิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ และส่งเสริมโอกาสของคนพิการให้เท่าเทียมกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“วันนี้เธอร้องให้ ฉันได้แต่เฝ้าดู ไม่รู้จะทำอย่างไรกับสถานการณ์เช่นนี้ เธอคงเหนื่อยมากจริงๆ แน่นอน เธอไม่คิดจะยอมแพ้ ฉันมั่นใจ ทว่าสิ่งที่เธอกำลังแบกรับอยู่จะเกินขีดจำกัดของเธอหรือไม่ ฉันไม่รู้ควรทำอย่างไร จะเอ่ยปลอบเธอหรือ ฉันยังรู้สึกไม่คู่ควรเลยด้วยซ้ำ ฉันทำอะไรได้บ้างหรือในสถานการณ์เช่นนี้”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 289

“ฉันกลับมาคิด เป็นเรื่องถูกต้องแล้วหรือ ที่เหตุผลเพียงเพื่อระบายความอัดอั้นตันใจจะทำให้เราเผลอทำลายภาพลักษณ์ที่ดีของใครคนหนึ่ง อีกฝ่ายเป็นคนที่เรารู้จักดีพอแล้วละหรือ สิ่งที่เรารู้และคิดเห็นความจริงหรือ เมื่อตอบตัวได้ว่าไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น จึงไม่มีเหตุผลอื่นใดที่เหมาะสมแก่การกล่าวนินทา ไม่ใช่เรื่องสร้างสรรค์เลยสักนิดเดียว มีแต่จะก่อให้เกิดความผิดหวัง โกรธแค้น ชุ่ยข้องหมองใจให้แก่ผู้ที่ได้ยิน

อีกเรื่องหนึ่งที่คิดว่าไม่ควรเลย คือ การกล่าวถ้อยคำหมิ่นเกียรติผู้อื่น ดูถูกสติปัญญา ฐานะ ผู้ถูกตำหนิตับข้องใจ ผู้เพียงแต่ได้ยินก็รู้สึกแย่ไปด้วย เป็น

ความเสียหายร้ายแรงที่ฝังตัวลึกในจิตใจ จึงอันตรายกว่าที่คิด แม้ผู้พูดจะกล่าว ถ้อยคำเพียงเพราะพลังแฝง จงใจ หรือขาดการตระหนักความหมายของถ้อยคำ นั้นก็ตาม ผลนั้นเสียหายอยู่ดี”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 308-309

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความหมายความพิการและคนพิการถูก ประกอบสร้างภายใต้วาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ โดยตัวอย่างแรกเน้นที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตัวเอง ขณะที่ตัวอย่างที่สอง แม้จะนำเสนอถึงการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นกัน แต่ดูเหมือนจะเน้นย้ำไปที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน

(6) วาทกรรมในมิติทางศาสนา

วาทกรรมความพิการในมิติทางศาสนานี้ พบเฉพาะในวรรณกรรม ยาวจนเรื่อง | จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต โดยมองความพิการในเชิงสัญญาะที่สื่อ ความหมายว่า ความพิการเป็นผลมาจากบาปของมนุษย์หรือการลงโทษจาก พระเจ้า เป็นเวรกรรมในอดีตชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฉันเชื่อว่า คงไม่มีใครอยากประสบกับเรื่องที่ทำให้รู้สึกแย่ บางครั้งอาจ ถึงกลับกล่าวโทษโชคชะตา น้อยใจพระเจ้า และโกรธสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่สิ่งที่เชื่อ อีกประการหนึ่ง คือ หากเราพยายามและอดทนจนกระทั่งข้ามผ่านเรื่องร้ายๆ เหล่านั้นไปได้ เราจะเข้มแข็งขึ้น เราจะได้เรียนรู้ถึงบทเรียนสำคัญแห่งชีวิตหลาย เรื่อง”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 83

“บางคนพูดอย่างปลงๆ ว่า ‘คนเราเลือกเกิดไม่ได้’ ที่จริงแล้วจะมีใครรู้ ฉันอาจเลือกได้และได้เลือกแล้ว ทั้งหมดที่ฉันเป็นวันนี้ อาจเป็นสิ่งที่ฉันเลือกไว้ แล้วด้วยตัวเอง ตั้งแต่ยังไม่เกิดด้วยซ้ำ บางขณะฉันเชื่อเช่นนั้นจริงๆ”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 355

จากตัวอย่างข้างต้น แม้ผู้แต่งจะไม่ได้กล่าวว่าความพิการเป็นผลจากบาปหรือการลงโทษจากพระเจ้า แต่ดูเหมือนผู้แต่งจะแสดงโดยนัยว่า ความพิการคือบททดสอบหนึ่งในชีวิตที่พระเจ้าประทานให้ หากผ่านบททดสอบนี้ได้ก็จะทำให้เข้มแข็ง ขณะเดียวกัน ในอีกมุมหนึ่งก็ยังเห็นถึงมุมมองของผู้แต่งต่อการกำหนดชีวิตของตนเอง

ทั้งนี้ แม้ว่าวาทกรรมความพิการและคนพิการนี้จะพบเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต แต่หลักคิดที่สำคัญของพุทธศาสนาอย่างเรื่องสติ สมาธิ ก็มีการกล่าวถึงในวรรณกรรมเยาวชนทั้งสองเรื่องดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ถึงแม้ว่าการนั่งสมาธิจะรักษาสมาธิสั้นให้หายไม่ได้ แต่ผมคิดว่า การนั่งสมาธิมีประโยชน์มากนะครับ อย่างน้อยก็เป็นการฝึกสมาธิทางหนึ่ง ซึ่งทำตัวเองง่ายๆ และทำได้ตลอดเวลา อีกทั้งไม่ต้องใช้อุปกรณ์อะไรเพิ่มเติมเลย ทำได้พร้อมกันทั้งครอบครัวด้วย ผมคิดว่า การใช้วิธีนั่งสมาธิเพื่อฝึกเด็กสมาธิสั้นก็เป็นทางเลือกที่ดีนะครับ”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 177

“หลายคนบอกว่าการนั่งสมาธิเป็นเรื่องน่าเบื่อ แต่ฉันไม่เคยคิดเช่นนั้นตรงกันข้ามกลับเห็นว่า การนั่งสมาธิเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง แม้จะมีเพียงไม่กี่ครั้ง ที่รู้สึกว่าการนั่งสมาธิอย่างแท้จริง อย่างน้อยการนั่งสมาธิก็ทำให้เรามีโอกาสสำรวจความคิดตนเองเพิ่มขึ้น ทำให้ฉันได้ย้อนกลับมาเริ่มต้นคิดอย่างเป็นระบบอีกครั้ง หลังจากปล่อยให้ความคิดกระเจิดกระเจิงไปกับสิ่งต่างๆ ที่มากระทบจิตใจในแต่ละวัน”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 92

ตัวอย่างข้างต้นนี้สะท้อนว่า ผู้แต่งวรรณกรรมทั้งสองเรื่องมองหลักคิดของพุทธศาสนาอย่างเรื่องสติ สมาธิ ว่าเป็นประโยชน์อย่างมากกับการดำรงชีวิตหรืออีกนัยหนึ่ง สมาธิช่วยให้จิตใจสงบ สมองได้พัก ได้คิดทบทวน ตระหนักรู้

ถึงใจตนเอง เป็นฐานในการใช้ชีวิตอย่างมีสติรู้ตัวในทุกสิ่งที่ทำ และสามารถนำมาปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้

4.2 มุมมองที่หลากหลายต่อวาทกรรมความพิการ

การศึกษานี้พบว่ามุมมองหรือทัศนะของผู้แต่งต่อวาทกรรมที่นำมาใช้ในการประกอบสร้างความหมายความพิการและคนพิการใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การสนับสนุน การวิพากษ์หรือโต้แย้ง และการต่อรอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 มุมมองของผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการและคนพิการ

วาทกรรมความพิการ \ มุมมองของผู้แต่ง	การสนับสนุน	การวิพากษ์หรือโต้แย้ง	การต่อรอง
• มิติทางการแพทย์	✓	–	✓
• มิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล	✓	✓	✓
• มิติทางสังคม	✓	✓	–
• มิติทางวัฒนธรรม	✓	✓	✓
• มิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	✓	✓	–
• มิติทางศาสนา	✓	✓	–

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มุมมองการสนับสนุนพบในทุกวาทกรรมความพิการ ขณะที่มุมมองการวิพากษ์หรือโต้แย้งปรากฏในเกือบทุกวาทกรรมความพิการเช่นเดียวกัน ยกเว้นเฉพาะวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ ส่วนมุมมองต่อรองปรากฏเฉพาะในวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล และวาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม

หากพิจารณามุมมองของผู้แต่งจำแนกตามวาทกรรม พบว่า วาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ปรากฏมุมมองสนับสนุนและต่อรอง ขณะที่วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล ปรากฏทุกมุมมอง

ทั้งมุมมองสนับสนุน วิพากษ์หรือโต้แย้ง และต่อรอง ส่วนวาทกรรมความพิการใน
มิติทางสังคม ปรากฏเฉพาะมุมมองสนับสนุนและวิพากษ์หรือโต้แย้ง ด้านวาทกรรม
ความพิการในมิติทางวัฒนธรรม ปรากฏทุกมุมมองทั้งมุมมองสนับสนุน วิพากษ์
หรือโต้แย้ง และต่อรอง อีกทั้งวาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และ
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปรากฏเฉพาะมุมมองสนับสนุนและต่อรอง และสำหรับ
วาทกรรมความพิการในมิติศาสนา ปรากฏมุมมองสนับสนุนและวิพากษ์หรือโต้แย้ง
ทั้งนี้ รายละเอียดเกี่ยวกับมุมมองของผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการใน
แต่ละมิติมีดังนี้

(1) การสนับสนุน

มุมมองนี้คือการที่ผู้แต่งให้การสนับสนุนหรือเห็นด้วยกับวาทกรรมที่นำมา
ใช้ในการประกอบสร้างความหมายความพิการและคนพิการ โดยมุมมองในลักษณะ
ของการสนับสนุนนี้พบในทุกวาทกรรม ดังนี้

(1.1) วาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์

มุมมองสนับสนุนต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏเฉพาะใน
วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* โดยเรื่องที่เล่าจะเน้นให้เห็นว่า
เมื่อเข้ารับการบำบัดรักษาโดยผู้เชี่ยวชาญจะช่วยให้อาการป่วยต่างๆ ดีขึ้น
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แม่เล่าให้ผมฟังว่า แม่เริ่มสงสัยว่าผมจะเป็นสมาธิสั้น เมื่อตอนผม
อายุราว 3 ขวบ เพราะผมมักอยู่นิ่งไม่ได้ ชอบเดินไปเดินมา และพูดภาษาแปลกๆ
ครั้งนั้นแม่กับพ่อพาผมไปเที่ยวทะเล ผมเดินบนทรายไม่ได้ แม่บอกว่า ผมยืน
ตัวเกร็งขาสั้น ร้องไห้ ไม่กล้าขยับขาเลย แม่จึงแน่ใจ เพราะตรงกับที่เคยอ่านมา
หลังจากนั้น แม่ก็เริ่มติดต่อหมอ นักนักกิจกรรมบำบัด และพาผมไปฝึกครับ

กิจกรรมบำบัด คือ การฝึกซึ่งจะช่วยเหลือเราให้ดีขึ้น มีรายละเอียด
มาก เช่น กรณีของผมที่ไม่กล้าเดินบนทรายเพราะปัญหาด้านผิวสัมผัส นัก
กิจกรรมบำบัดก็แนะนำแม่ให้ขีดตัวผมด้วยแปรงที่ใช้สำหรับการนี้โดยเฉพาะ

นอกจากนี้ แม่ยังพาผมไปทะเลทุกสัปดาห์ เพื่อให้ผมเดินเล่นบนทราย แม่ใช้วิธีต่างๆ ให้ผมนั่งตักแม่แล้วค่อยๆ ขยับจนนั่งบนทราย แม่ฟังผมเล่นไว้ แล้วให้ผมขุดทรายเพื่อหาของนั้น ให้ผมเหยียบเท้าแม่แล้วไปบนทรายด้วยกัน

ผ่านไปหลายเดือน ในที่สุดผมก็เดินเล่นบนพื้นทรายได้”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 27&29

“ข้อสองคือ การอยู่ไม่นั่งครับ เหตุที่ผมอยู่ไม่นั่งไม่ค่อยได้เพราะมีพลังงานเยอะ ทำให้ต้องเดินไปเดินมา และก่อความรำคาญให้แก่คนอื่น ปัญหานี้หมดไปเมื่อผมกินยา เวลากินยาสมาธิจะนิ่งมาก แต่ก็รู้สึกว่าการนั่งนั้นไม่ได้หายไปไหน ยังคงมีอยู่ตลอดเวลา ผมจึงมีพลังงานเหลือใช้ในการทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างไม่เหน็ดไม่เหนื่อยเลย”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 92

(1.2) วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล

มุมมองเชิงสนับสนุนต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะเน้นให้เห็นถึงความสวยงามของชีวิต มิตรภาพที่งดงาม เมื่อได้รับการช่วยเหลือหรือรู้ว่ามีคนจำนวนมากพร้อมเคียงข้างช่วยเหลือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฉันขอทักท้อเองว่า สิ่ง que เลือกทำวันนี้คือแบบฝึกหัดเล็กๆ เพื่อไปสู่อิสราภาพในเขตรั่วแห่งความกลัว ฉันไม่มีวันรู้ว่า คนจำนวนมากพร้อมจะเรียนรู้ ช่วยเหลือและเคียงข้างฉัน นั่นเพียงพอแล้วที่จะผลักดันให้ฉันก้าวออกไป บางทีวันนี้คงเป็นวันธรรมดาเช่นวันก่อนๆ ถ้าหากฉันไม่กล้าก้าวให้พ้นจากกำแพงความกลัวในใจและกรอบยิ่งใหญ่แห่งสังคม เพื่อไปลิ้มรสความรู้สึกแห่ง ‘อิสราภาพ’ ด้วยตนเอง ความคิดนี้ทำให้ฉันรู้สึกรักวันนี้เหลือเกิน”

|จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 156

“เพื่อนคนหนึ่งเรียกชื่อฉันและเดินมารับ ฉันยิ้ม อุ่นใจที่พบเพื่อน
พ่อหายไปแล้ว ขณะฉันจับมือเพื่อน ก้าวตามเข้าสู่หอประชุม เสียงคนพูดคุยกัน
อย่างร่าเริงดังอยู่รอบทิศ ฉันแอบกลัwnิดหน่อยที่ไม่รู้ว่าใครอยู่บริเวณใกล้เคียง
บ้าง แต่ก็อุ่นใจ อย่างน้อยก็มีเพื่อนอยู่ข้างๆ”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 348-349

(1.3) วาทกรรมความพิการในมิติทางสังคม

มุมมองเชิงสนับสนุนต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏใน
วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง | จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะให้ความ
รู้สึกถึงการสนับสนุนให้สังคมมีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อ
อำนวยความสะดวกดำเนินชีวิตของคนพิการ ผ่านการนำเสนอถึงความขาดแคลนของสิ่ง
อำนวยความสะดวกหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยความสะดวกดำเนินชีวิตของคนพิการ
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“การชมพิพิธภัณฑที่รู้สึกสนุก และก่อให้เกิดประโยชน์ต้องอาศัยปัจจัย
หลายอย่าง ถ้าบรรยากาศเต็มไปด้วยเสียงหัวเราะและมิตรภาพก็จะทำให้สบายใจมาก
ขึ้น ที่สำคัญคือ หากมีเพื่อนที่บรรยายเก่งๆ ไปด้วยก็จะช่วยให้สนุกขึ้นได้มาก และ
หากทุกคนที่ไปด้วยกันกระตือรือร้นจะเรียนรู้อันวิเศษสุด แต่เหตุที่ทำให้ความสนุกเกิด
ขึ้นได้ยากคือ ไม่ใช่ทุกคนที่จะมีทักษะการบรรยาย และไม่ใช่ทุกคนที่จะใส่ใจบรรยาย
รายละเอียดทั้งหมดที่มองเห็น เมื่อไม่อาจรับรู้สิ่งที่ปรารถนาจะรู้ ย่อมไม่อาจรักษา
ความเบิกบานไว้ได้ ความประทับใจอาจจะมี แต่ยังไม่เคยรู้สึกคุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป

พิพิธภัณฑ์อาจเป็นแหล่งการเรียนรู้อันวิเศษสำหรับใครหลายคน แต่
ไม่ใช่สำหรับฉัน ความอึดอัดใจนั้นเหมือนเวลาที่รู้สึกหิว รับประทานอาหารอยู่ตรงหน้า
แต่ไม่มีสิทธิ์จะกิน หรือแม้กระทั่งจะต้อง อย่างไรก็ตาม เพื่อนๆ ก็ทำให้รู้สึกดีขึ้นมาก
แม้จะไม่ได้ความรู้ใดมากนัก แต่ถ้าจะให้ดี ฉันกำลังคิดฝันถึงเจ้าหน้าที่สักคนผู้ซึ่ง
จะช่วยบรรยายสิ่งต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วย ใช่ ฉันกำลังฝัน
แต่หากฝันเป็นจริง พิพิธภัณฑ์คงเป็นสถานที่ซึ่งน่าปรารถนาจะไปมากกว่านี้”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 142-143

(1.4) วาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม

มุมมองเชิงสนับสนุนต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะเป็นไปอย่างสอดคล้องกับการประกอบสร้างทางสังคมที่มองความพิการในลักษณะของความแปลกแยก แตกต่างจากคนไม่พิการ เป็นการยอมรับว่าจากความพิการทำให้ผิดปกติและแตกต่างจากคนอื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“คงเพราะฉันไม่เห็นความยิ่งใหญ่ของแสงสีเสียงระมิ่งที่ทำให้ไม่นึกตื่นเต้น ฉันไม่แน่ใจ ที่แน่ๆ ความรู้สึกเฉยๆ นี้ทำให้คิดว่าตัวเองไม่ค่อยเหมือนคนอื่น จะเป็นอย่างไร หากฉันตื่นเต้นไปกับวันลอยกระทง”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 313-314

(1.5) วาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มุมมองเชิงสนับสนุนต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะนำเสนอให้เห็นถึงการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ไม่ควรดูถูกเหยียดหยามหมิ่นเกียรติผู้อื่น โดยแม้ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้จะไม่ได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการโดยตรง แต่ก็เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงมุมมองของผู้แต่งต่อการเคารพในบุคคลอื่น ไม่ไปพุดจาจุกุกหรือหมิ่นเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฉันกลับมาคิด เป็นเรื่องถูกต้องแล้วหรือ ที่เหตุผลเพียงเพื่อระบายความอัดอั้นตันใจจะทำให้เราเผลอทำลายภาพลักษณ์ที่ดีของใครคนหนึ่ง อีกฝ่ายเป็นคนที่เรารู้จักดีพอแล้วละหรือ สิ่งที่เรารู้และคิดเห็นความจริงหรือ เมื่อตอบตัวได้ว่าไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น จึงไม่มีเหตุผลอื่นใดที่เหมาะสมแก่การกล่าวนินทา ไม่ใช่เรื่องสร้างสรรค์เลยสักนิดเดียว มีแต่จะก่อให้เกิดความผิดหวัง โกรธแค้น ชุ่ยข้องหมองใจให้แก่ผู้ที่ได้ยิน

อีกเรื่องหนึ่งที่คุณคิดว่าไม่ควรเลย คือ การกล่าวถ้อยคำหมิ่นเกียรติผู้อื่น
ดูถูกสติปัญญา ฐานะ ผู้ถูกตำหนิคับขังใจ ผู้เพียงแต่ได้ยืนก็รู้สึกแย่ไปด้วย เป็น
ความเสียหายร้ายแรงที่ฝังตัวลึกในจิตใจ จึงอันตรายกว่าที่คิด แม้ผู้พูดจะกล่าวถ้อยคำ
เพียงเพราะพลังผลอ จงใจ หรือขาดการตระหนักความหมายของถ้อยคำนั้นก็ตาม
ผลนั้นเสียหายอยู่ดี”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 308-309

(1.6) วาทกรรมความพิการในมิติทางศาสนา

มุมมองเชิงสนับสนุนต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏเฉพาะ
ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง | จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต โดยเรื่องที่เล่าแม้จะ
ไม่ได้กล่าวว่าความพิการคือบทลงโทษจากพระเจ้า แต่ก็นำเสนอให้เห็นว่าสิ่งต่างๆ
ที่เกิดขึ้นในชีวิตคือบททดสอบของพระเจ้า และดูเหมือนจะให้นัยถึงความคิดที่ว่า
ทุกสิ่งทุกอย่างที่พระเจ้าทรงสร้างล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดี และหากผ่านบททดสอบนี้
ไปได้ก็จะเข้มแข็ง และได้เรียนรู้บทเรียนสำคัญในชีวิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ด้วยเหตุที่ระลึกไว้ในใจดังนี้เสมอ ฉันจึงพยายามอดทนกระทั่งผ่าน
เหตุการณ์ร้ายๆ ที่ฉันไม่ย่อท้อประสพ บางเรื่องก็เป็นเพียงเรื่องเล็กๆ แต่ดู
หนักหนาสำหรับฉันในขณะนั้น เพราะเมื่อเรารู้สึกแย่เสียแล้ว สิ่งใดๆ ก็ล้วนดูแย่
เหมือนกันหมด แต่เมื่อเราข้ามผ่านช่วงเวลาเหล่านั้นไปได้ เราจะได้สัมผัสความรู้สึก
อันแสนวิเศษ เพราะเหตุการณ์ร้ายๆ ที่เราไม่ย่อท้อประสพ เป็นเสมือนบททดสอบ
แห่งชีวิตที่ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่เราจำเป็นต้องรู้
แต่มักจะหลงลืมไปในขณะนั้น คือ เราเลือกได้ว่าจะทำแบบทดสอบนั้นต่อไปหรือไม่
จะตอบโจทย์ชีวิตอย่างไร ด้วยวิธีใด”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 84

(2) การวิพากษ์หรือโต้แย้ง

มุมมองของผู้แต่งในลักษณะนี้หมายถึงผู้แต่งไม่สนับสนุนหรือไม่เห็นด้วยกับวาทกรรมที่นำมาใช้ในการประกอบสร้างความหมายของความพิการ ซึ่งมุมมองเชิงการวิพากษ์หรือโต้แย้งนี้พบในเกือบทุกวาทกรรม ยกเว้นเฉพาะมิติทางการแพทย์เท่านั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(2.1) วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล

มุมมองเชิงวิพากษ์ต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ พบทั้งในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* และ *|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต* โดยเรื่องที่เล่าจะต่อต้านหรือขัดแย้งต่อความคิดที่ว่า คนพิการเป็นคนน่าสงสารเวทนา แตกต่างจากคนปกติ และต้องได้รับการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือสงเคราะห์จากสังคม โดยนำเสนอให้เห็นว่าความรักหรือความสงสารเป็นไปได้ที่จะเป็นการทำร้ายคนพิการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ผมอยากบอกอย่างหนึ่งครับ คือ อย่าให้คำว่า ‘ก็ลูกเป็นเด็กสมาธิสั้น’ ทำร้ายลูกนะครับ

บางคนอาจจะคิดว่า คำว่า ‘ทำร้าย’ ของผมหมายถึงไม่ยอมรับว่าลูกเป็นสมาธิสั้น ดีลูก หรือตำหนิด้วยคำรุนแรง คำดูถูกในพฤติกรรมของลูก การกระทำแบบนี้ก็เป็นการทำร้ายครับ และเป็นการทำร้ายที่คนเป็นพ่อแม่ใจร้ายมากนะครับ ซึ่งการทำร้ายแบบนี้ผมเคยอ่านวิธีแก้ไขจากคุณหมอหลายท่าน และหวังว่าจะไม่มีพ่อแม่คนไหนทำร้ายเด็กสมาธิสั้นแบบนี้อีกนะครับ

คำว่า ‘ทำร้าย’ ของผมในที่นี้ เป็นการทำร้ายด้วยความรัก ความสงสารครับ แล้วความรักหรือความสงสารที่มีให้ลูกซึ่งเป็นเด็กสมาธิสั้นนั้นจะทำร้ายลูกได้อย่างไรหรือครับ ตามความจริงแล้ว พ่อแม่ไม่ได้ตั้งใจทำร้ายลูกโดยตรงหรอกนะครับ แต่เมื่อรู้ว่าลูกเป็นเด็กสมาธิสั้นก็จะรู้สึกสงสารที่ลูกไม่เหมือนคนอื่น กลัวจะถูกรังแก กลัวว่าลูกจะไม่ใช่ที่ยอมรับ สิ่งเหล่านี้แหละครับ ถ้าพ่อแม่ไม่คิดไตร่ตรองให้ดี ก็เท่ากับทำร้ายลูกโดยไม่ตั้งใจ เช่น ทำร้ายด้วยการตามใจลูก ไม่พยายามฝึกฝนหรือฝึกให้ลูกทำสิ่งที่ไม่ชอบหรือทำไม่ได้ เช่น ลูกอาจจะนั่งนิ่งไม่ได้ก็ปล่อยให้ เพราะคิดว่า ‘ก็ลูกเป็นเด็กสมาธิสั้น’ จะอยู่นิ่งๆ ได้ยังไง ซึ่งถ้าพ่อแม่พยายาม

อีกนิด ใช้กิจกรรมค่อยๆ ฝึกฝนไปที่ละนิดทีละน้อย ค่อยๆ ฝึกฝนสิ่งที่ลูกเป็นก็จะยิ่งช่วยลูกได้มากกว่า หรือเด็กสมาธิสั้นบางคนมีอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย ใช้กำลังหรือเล่นแรงๆ ถ้าพ่อแม่ตามใจเวลาลูกโมโห อาละวาด ตะโกนก็ยอมเพราะคิดว่า 'ก็ลูกเป็นเด็กสมาธิสั้น' หากทำแบบนี้บ่อยๆ ทุกคนคงนึกภาพเด็กคนหนึ่งซึ่งเมื่อโตแล้วก็จะระเบิดอารมณ์ได้ตลอดเวลาว่าจะน่าเป็นห่วงขนาดไหน..."

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 147-148

(2.2) วาทกรรมความพิการในมิติทางสังคม

มุมมองเชิงวิพากษ์ต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะมองว่า สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอาจไม่จำเป็น เพราะถ้ามีแล้วรอสิ่งเหล่านั้น ชีวิตคงไม่ได้เริ่มต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"...คำตอบนี้ทำให้นึกย้อนไปถึงนิทานเรื่องหนึ่งในหนังสือเรื่อง 'เจ้าหญิง' นักเดินทางไม่ยอมออกเดินทาง เพราะมีแมวแต่แสวงหาอุปกรณ์ที่จะรับประกันได้ว่า เขาจะปลอดภัยตลอดเส้นทาง สุดท้ายเขาจึงยังอยู่ที่เดิม รู้สึกว่ามันช่างคล้ายกับตัวเอง"

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 276

(2.3) กรรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม

มุมมองเชิงวิพากษ์ต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ พบทั้งในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ความสุขของเด็กสมาธิสั้น และ |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะเป็นการต่อต้านความคิดความเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อภาพตัวแทนของความพิการและคนพิการ รวมถึงความคิดการประกอบสร้างเชิงสังคมของความเป็นปกติ มุ่งเน้นให้เห็นว่า ความพิการคือรูปหนึ่งของการใช้ชีวิตบนโลก คนพิการไม่ใช่คนไร้ความสามารถ แต่สามารถทำทุกอย่างได้เช่นเดียวกับคนไม่พิการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เป็นเด็กสมาธิสั้นมีความรู้สึกยังไงเธอ' ผมเคยถูกถามด้วยคำถามทำนองนี้มาบ้าง ซึ่งยังนับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะแปลว่า คนถามนั้นยังใส่ใจความรู้สึกของผมอยู่บ้าง

เด็กสมาธิสั้นคนอื่นหลายคนไม่เคยแม้แต่จะได้รับความสนใจ ความเข้าอกเข้าใจ จากคนรอบข้าง ถึงอาการ หรือความรู้สึก บางคนถึงขั้นเหมารวมเรียกอาการต่างๆ ของพวกเราว่า 'เอ๋อ' 'ปัญญาอ่อน' 'ไม่สมประกอบ' ซึ่งคนพูดคงไม่ได้นึกถึงความรู้สึกของพ่อแม่พวกเรา หรือแม้แต่ความรู้สึกของพวกเราเอง

ไม่ว่าพวกเรามีลักษณะ ท่าทาง กิริยา และแสดงออกต่างจากคนปกติแค่ไหน อย่าลืมนะครับว่า พวกเราก็เป็นเพียงเด็กคนหนึ่ง มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนเด็กทั่วไป แม้อูเหมือนว่าเราไม่รับรู้ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่เข้าใจที่คนพูดหรือแสดงออกต่อพวกเราเลยนะครับ

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 31-32

“ฉันทำสิ่งที่ไม่เคยทำ นำ iPad ออกมา และเริ่มเขียนบันทึก ปกติฉันไม่เคยเขียนบันทึกนอกสถานที่เลย และการบันทึกแต่ละครั้งมักเป็นการนึกย้อนเหตุการณ์ประจำวันหรือในอดีตอันไกล แต่ครั้งนี้ต่างออกไป ฉันนึกไปว่าตนเองเป็นนักวาดรูปซึ่งพยายามจำลองภาพที่เห็นลงบนกระดาษ จึงพยายามจดสิ่งที่รับรู้ทั้งหมดในขณะนั้นลงไป เสียงระยะไถลและไถล เสียงคนเดินผ่าน ความคิดชั่วขณะ กลิ่นอาหาร สัมผัสแห่งลม พยายามใส่รายละเอียดลงไปให้มากที่สุด เป็นประสบการณ์ใหม่ที่ให้ความรู้สึกต่างออกไป เหมือนการพยายามเขียนบันทึกลักษณะนี้จะทำให้รู้สึกว่า การรับรู้ขยายกว้างออกไป และฝึกบรรยายเสียง กลิ่น ความคิดและความระลึกได้ออกมาเป็นถ้อยคำทันที ทำให้ตระหนักความคิดของตนเองชัดขึ้นกว่าเดิม ฉันไม่เคยทำเช่นนี้ จึงรู้สึกตื่นเต้นเหมือนเด็กที่ค้นพบของเล่นใหม่”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 283

(2.4) วาทกรรมความพิการในมิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์

มุมมองเชิงวิพากษ์ต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะนำเสนอให้เห็นถึงความรู้สึกว่าตัวเองด้อยค่า ไม่สามารถทำอะไรได้ ไร้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“วันนี้เธอร้องให้ ฉันได้แต่เฝ้าดู ไม่รู้จะทำอย่างไรกับสถานการณ์เช่นนี้ เธอคงเหนื่อยมากจริงๆ แน่นอน เธอไม่คิดจะยอมแพ้ ฉันมั่นใจ ทว่า สิ่งที่กำลังแบกรับอยู่จะเกินขีดจำกัดของเธอหรือไม่ ฉันไม่รู้ควรทำอะไร จะเอ่ยปลอบเธอหรือ ฉันยังรู้สึกไม่คู่ควรเลยด้วยซ้ำ ฉันทำอะไรได้บ้างหรือในสถานการณ์เช่นนี้”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 289

(2.5) วาทกรรมความพิการในมิติทางศาสนา

มุมมองเชิงวิพากษ์ต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะโต้แย้งต่อความคิดที่มองพระเจ้าในฐานะผู้สร้าง หรือความพิการเป็นเวรกรรม เป็นบทลงโทษของพระเจ้า แต่จะนำเสนอให้เห็นถึงความสามารถกำหนดชะตาชีวิตหรือเลือกจะเป็นเช่นนั้นด้วยตัวเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“หากเชื่อว่าโชคชะตา กำหนดชีวิตเรา
เราก็ไม่รู้ว่า การกำหนดชีวิตตนเองเป็นอย่างไร”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 121

“บางคนพูดอย่างปลงๆ ว่า ‘คนเราเลือกเกิดไม่ได้’ ที่จริงแล้วจะมีใครรู้ ฉันอาจเลือกได้และได้เลือกแล้ว ทั้งหมดที่ฉันเป็นวันนี้ อาจเป็นสิ่งที่ฉันเลือกไว้แล้วด้วยตัวเอง ตั้งแต่มิได้เกิดด้วยซ้ำ บางขณะฉันเชื่อเช่นนั้นจริงๆ”

| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต, หน้า 355

(3) การต้อรอง

มุมมองของผู้แต่งในลักษณะนี้หมายถึงผู้แต่งมีทั้งมุมมองสนับสนุนหรือเห็นด้วย และมุมมองที่วิพากษ์หรือโต้แย้งต่อวาทกรรมที่นำมาใช้ในการประกอบสร้างความหมายความพิการ ซึ่งปรากฏกับวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล และวาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(3.1) วาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์

มุมมองเชิงต้อรองต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* โดยเรื่องที่เล่าในมุมมองหนึ่งจะสนับสนุนความคิดเกี่ยวกับการบำบัดรักษาโดยผู้เชี่ยวชาญ ขณะที่ในอีกมุมมองหนึ่งก็จะมองว่า การบำบัดรักษาต้องควบคู่ไปกับสิ่งอื่นถึงจะนำไปสู่ความเป็นปกติหรือใกล้ความเป็นปกติได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ความรู้สึกของผมต่อการกินยาคือ ‘ดีครับ’ ผมคิดว่าการกินยาจะช่วยทำให้เด็กสมาธิสั้นรู้จักควบคุมตัวเองได้ดีขึ้น ไม่พลุ่งพล่านวุ่นวาย ช่วยทำให้มีสมาธิในการเรียนดีขึ้น และไม่ใช่ว่าเฉพาะตัวผม แต่ยังช่วยให้บรรยากาศการเรียนดีขึ้นด้วย ผมไม่ก่อความรำคาญแก่เพื่อนและครู แม้แต่ที่บ้านก็ช่วยพ่อแม่ ไม่ต้องเหนื่อยที่คอยเรียกให้ทำผมทำอะไรต่อมิอะไรด้วยครับ

การกินยา จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยก้าวข้ามอุปสรรคต่างๆ คือ เป็นเหมือนเครื่องช่วยพยุงของคนพิการครับ

แต่ยาก็ไม่ใช่ทุกอย่าง เราต้องคอยควบคุมตัวเองด้วย จึงจะพัฒนาตัวเองได้”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 35

(3.2) วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล

มุมมองเชิงต่อรองต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยเรื่องที่เล่าจะนำเสนอให้เห็นว่า แม้ว่าการช่วยเหลือยังเป็นสิ่งสำคัญ หรือบางครั้งก็ยังหวาดกลัวว่าจะไม่มีคนคอยช่วยเหลือ แต่ขณะเดียวกัน ก็ต้องก้าวข้ามการพึ่งพาและการช่วยเหลือจากคนอื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“วันนี้ นับเป็นโอกาสดีที่จะลองพิสูจน์ ฉันเลือกไปเรียนวิชานอกคณะคนเดียว และตั้งใจว่าจะไปยืมหนังสือที่ห้องสมุดโดยไม่บอกเพื่อน บางทีฉันอาจไปกินข้าวคนเดียวก่อนไปเรียนต่อตอนบ่าย ใช่ว่า แต่การเดินไปสั่งข้าวมานั่งกินคนเดียวฉันก็ไม่เคยทำ เพียงแค่คิดก็รู้สึกตื่นเต้นและทำให้วันนี้ดูน่าสนใจเป็นพิเศษ แน่แน่นอนว่า ฉันกลัวจะมีคนช่วยเหลือฉันหรือไม่ คนอื่นจะคิดอย่างไรหากเห็นฉันเดินอยู่คนเดียว แต่หากอยากเป็นอิสระจากความกลัว ฉันควรทดลองดูสักครั้ง”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 153-154

“...ภาพขณะเดินกับผู้อื่นจะไม่ละเอียดเท่าภาพขณะเดินคนเดียว เพราะขณะเดินกับผู้อื่น มีผู้พาลบสิ่งกีดขวาง กระทั่งฉันไม่รู้ว่ามีสิ่งกีดขวางอยู่ แต่หากเดินคนเดียวฉันจะได้รู้เองเมื่อใกล้จะชน ฉันรู้สึกกลัวบ้าง แต่มีสติตื่นตัวเต็มที่ ที่สำคัญ เมื่อรู้ว่าตัดสินใจเดินมาถูกทาง ทำให้รู้สึกหัวใจพองโต เป็นความรู้สึกแสนพิเศษ อาจจะมีฟังดูน่าขัน หากบอกว่าฉันรู้สึกประสบความสำเร็จและได้เรียนรู้บทเรียนสำคัญแห่งชีวิต”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 269

(3.3) วาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม

มุมมองเชิงต่อรองต่อวาทกรรมความพิการในมิตินี้ ปรากฏทั้งในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ความสุขของเด็กสมาธิสั้น และ |จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต โดยเรื่องที่เล่าในมุมมองหนึ่งก็อาจจะยอมรับถึงความแตกต่างไม่เหมือนกับคนอื่น

แต่ขณะเดียวกัน ความแตกต่างนั้นก็ไม่ได้ทำให้แปลกแยกออกจากคนอื่น หรือบริบทแวดล้อมนั้นทำให้รู้สึกแตกต่าง โดยความพิการเป็นเพียงอัตลักษณ์กลุ่ม ดังตัวอย่างต่อไปนี่

“ที่ผมใช้คำว่า ‘พวกเรา’ เพราะผมเองก็เป็นเด็กสมาธิสั้นคนหนึ่งครับ เป็นเด็กสมาธิสั้นที่เคยโดนหาว่าเป็นเด็กปัญญาอ่อน เป็นเด็กสมาธิสั้นที่ชอบเดินเพ่นพ่าน พุดมาก ทำอะไรแปลกๆ แต่ในวันนี้ผมได้พิสูจน์กับตัวเองแล้วว่า ตัวผมและรวมทั้งเด็กสมาธิสั้นอื่นๆ จะดำเนินชีวิตอย่างเด็กปกติได้ ทำทุกอย่างได้เหมือนเด็กปกติ เรียนได้ เล่นได้ ไม่จำเป็นต้องโดดเด่นกว่าคนอื่น แต่เป็นเหมือนคนอื่นๆ ใต้ครับ”

ความสุขของเด็กสมาธิสั้น, หน้า 19

“เมื่อไปถึงรถไฟฟ้าเกือบหกโมงเย็น สะพายกระเป๋า มือถือไม้เท้า ทำให้รู้สึกตัวเองดูเหอะทะกว่าปกติ ที่จริงความรู้สึกนี้จะไม่เกิดขึ้นเลย ถ้าฉันไม่บังเอิญต้องพยายามยืนทำตัวลีบเล็ก อยู่ท่ามกลางฝูงคนอัดแน่นบนตู้รถไฟฟ้า

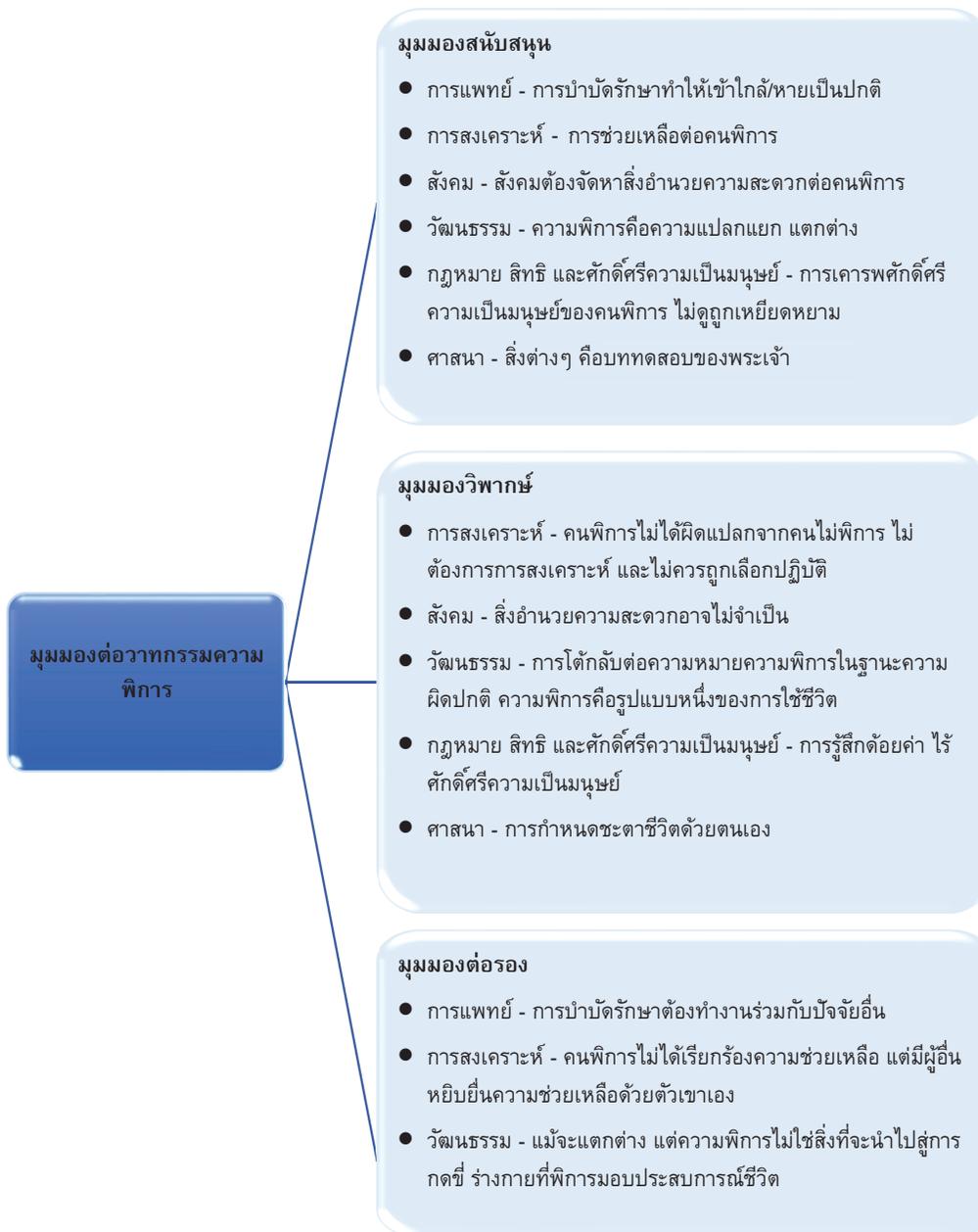
...ทว่าเย็นวันนี้ ฉันรู้สึกอึดจรรยาใจ คนแน่นตั้งแต่รอขึ้นรถ กระทั่งเบียด อัดกันอยู่ในรถจนฉันรู้สึกหายใจไม่ออก กลิ่นน้ำหอมสารพัดกลิ่นผสมกับกลิ่นเหงื่อ ทำให้ฉันนึกถึงคำว่า ‘ตาลาย’ แต่ฉันมองไม่เห็น หากเป็นอาการที่เกิดในจุมูกจะเรียกอะไรดี คงไม่ใช่ ‘จุมูกลาย’ มันออกจะฟังดูตลก

ออกจากรถไฟฟ้า คนก็ยืนกันแน่นเต็มสองข้างทางที่เดินผ่านไป กระเป๋าที่พะรุงพะรังทำให้ฉันรู้สึกเกะกะตัวเองไม่น้อย กว่าแทรกตัวพ้นมาได้ก็เล่นเอาเหนื่อย ทว่าฉันมีเวลาหายใจสบายๆ ไม่กี่ก้าว เมื่อเดินมาถึง BRT คนก็เบียดเสียดกันอีก ฉันกลับหายใจ พยายามทำตัวลีบเล็กผ่านไปจนถึงหน้าประตูรอขึ้นรถ และยืนตัวลีบต่อไปอีก”

|จนกว่า |เด็กปิดตา |จะโต, หน้า 315

ทั้งนี้ มุมมองของผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการในแต่ละมิติสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 มุมมองผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการในแต่ละมิติ

ทั้งนี้ ข้อสังเกตเกี่ยวกับมุมมองของผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการคือมุมมองในลักษณะสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรากฏกับวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์และวาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือ

การกุศลนั้น ลักษณะเช่นนี้แสดงโดยนัยถึงการยอมรับต่อวาทกรรมนั้นๆ บนฐาน หรือความสอดคล้องกับประโยชน์ที่จะได้รับ เช่น การสนับสนุนต่อวาทกรรมความ พิจารณ์ในมิติทางการแพทย์ ที่สะท้อนถึงประโยชน์ของการเข้ารับการรักษา เพื่อให้ความพิจารณาที่นั้นเข้าใกล้ความเป็นปกติหรือหายเป็นปกติ ขณะที่การ สนับสนุนต่อวาทกรรมความพิจารณาในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศลก็สะท้อน ถึงประโยชน์ต่อความพิจารณาและคนพิจารณาทางการมองเห็นที่ในหลายๆ บริบท จำเป็นต้องได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลือเพื่อการดำเนินชีวิตได้ อย่างเป็นปกติ

ขณะที่มุมมองของผู้แต่งในลักษณะวิพากษ์หรือโต้แย้งปรากฏอย่าง เด่นชัดกับวาทกรรมความพิจารณาในมิติทางวัฒนธรรมและมิติของการสงเคราะห์ หรือการกุศล ในมิติทางวัฒนธรรมนั้น การปรากฏของมุมมองนี้ดูเหมือนว่าจะ เป็นการโต้กลับต่อการประกอบสร้างความหมายความพิจารณาและคนพิจารณาว่า เป็น ความผิดปกติ ไม่เท่าเทียม แยกแยะ และต้องถูกกดขี่ ขณะที่ในมิติของการ สงเคราะห์หรือการกุศลนั้น เมื่อความพิจารณาที่ถูกกล่าวถึงในวรรณกรรมเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* เป็นความพิจารณาทางสติปัญญาและการเรียนรู้ที่อยู่บนฐาน ของความเชื่อว่า สามารถบำบัดรักษาให้ใกล้เคียงหรือกลายเป็นปกติได้ ดังนั้น คนพิจารณาจึงไม่ได้ผิดแปลกจากคนไม่พิจารณา และจึงไม่ควรถูกเลือกปฏิบัติ

สำหรับมุมมองในเชิงต่อรองที่พบในวาทกรรมความพิจารณาในมิติ ทางทางการแพทย์นั้น ทำให้เห็นว่า สิ่งที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารคือการบำบัดรักษาจะ ช่วยให้คนพิจารณาดำเนินชีวิตได้ใกล้เคียงกับความเป็นปกติ ทว่าก็ยังมียุทธวิธีอื่น ร่วมด้วย เช่น การควบคุมตนเอง ส่วนมุมมองนี้ที่ปรากฏในวาทกรรมความพิจารณา ในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศลคือการแสดงโดยนัยให้เห็นว่า บุคคลเหล่านั้น เต็มใจที่จะหยิบยื่นความช่วยเหลือด้วยตัวพวกเขาเอง โดยที่คนพิจารณาไม่ได้เป็น ผู้เรียกร้องความช่วยเหลือ และสำหรับมุมมองนี้ต่อวาทกรรมความพิจารณาในมิติ ทางวัฒนธรรมคือ การแสดงโดยนัยว่าความพิจารณาไม่ได้ทำให้คนพิจารณาแยก ออกจากสังคม แม้ความพิจารณาจะทำให้แตกต่าง แต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่จะนำไปสู่การกดขี่ ร่างกายที่พิจารณาเป็นไปได้ที่จะมอบประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิต

ในภาพรวมการที่มุมมองของผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการในมิติต่างๆ ปรากฏทั้งการสนับสนุน การวิพากษ์หรือโต้แย้ง หรือการต่อรอง สอดรับกับลักษณะของอัตลักษณ์ที่ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แน่นนอน ตายตัว แต่สั่นไหวได้บนฐานของผลประโยชน์ กล่าวคือ ความพิการหรือคนพิการจะถูกลมองหรือนิยามว่ามีลักษณะเช่นใด ย่อมขึ้นกับว่า ผู้แต่งมองความพิการและตัวตนของคนพิการต่อเรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ภายใต้บริบทแวดล้อมนั้นๆ อย่างไร

5. อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้สะท้อนว่า วรรณกรรมเยาวชนเป็นพื้นที่หนึ่งในการส่งผ่านความคิดความเชื่อและอุดมการณ์เกี่ยวกับความพิการของผู้แต่งที่เป็นคนพิการไปสู่สังคม อีกทั้งยังนำไปสู่ข้อสังเกตที่สำคัญต่อวาทกรรมความพิการและมุมมอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 วาทกรรมความพิการที่แตกต่างจากความพิการที่แตกต่าง

การศึกษาครั้งนี้พบว่า วาทกรรมความพิการที่ปรากฏมี 6 มิติ ได้แก่ วาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ มิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล มิติทางสังคม มิติทางวัฒนธรรม มิติของกฎหมาย สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมิติทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับวาทกรรมความพิการที่นำเสนอโดย ถนอมนวล หิรัญเทพ (2551) ทวี เชื้อสุวรรณทวี (2552) พงษ์เทพ สันติกุล (2552) เชิดชัย เลิศวิจิตรเลขา และคณะ (2549) และ Berger and Wilbers (2021)

การปรากฏของวาทกรรมความพิการในมิติต่างๆ ข้างต้นนี้ นัยหนึ่งก็คือ ภาพสะท้อนถึงอำนาจจากโครงสร้างวิธีคิดของสังคมที่ขับเคลื่อนหรือนำไปสู่ความหมายความพิการและคนพิการในสังคมไทย ทั้งการมองความพิการในฐานะของความเจ็บป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา การที่สังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลคนพิการและต้องลดอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ ความหมายของความพิการเป็นการประกอบสร้างทางสังคม คนพิการต้องมีสิทธิและศักดิ์ศรีเหมือนคนไม่พิการ และความพิการคือบทลงโทษของพระเจ้า ในภาพ

รวมวาทกรรมความพิการเหล่านี้คือการสื่อสารโดยนัยถึงความพิการในฐานะสิ่งที่ตรงข้ามกับความเป็นปกติ ความบกพร่องแตกต่าง และทำให้คนพิการถูกตีตราและผลักให้กลายเป็นชายขอบและเสียเปรียบ (ถนอมนวล หิรัญเทพ, 2561; Gordon and Rosenblum, 2001; Lapointe, 2018; และ Berger and Wilbers, 2010)

อย่างไรก็ตาม การที่วาทกรรมหลักที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนแต่ละชื่อเรื่องอยู่บนฐานคิดเกี่ยวกับความพิการและคนพิการในมิติที่ต่างกัน โดยวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* ให้ความสำคัญกับวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์และมิติทางวัฒนธรรม ขณะที่วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต* ให้ความสำคัญกับวาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศล และมิติทางสังคม ความแตกต่างเช่นนี้น่าจะสัมพันธ์กับลักษณะความพิการที่ต่างกัน โดยแม้ว่าตัวละครจะเป็นคนพิการเหมือนกัน แต่จากประเภทความพิการที่ต่างกัน อัตลักษณ์กลุ่มก็เป็นไปได้ว่าจะแตกต่างกัน และความต้องการสิ่งจำเป็นในชีวิตก็อาจจะไม่เหมือนกัน เช่น สำหรับตัวละครที่เป็นคนพิการด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ การบำบัดรักษาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ใกล้เคียงความเป็นปกติหรือเป็นปกติคือสิ่งจำเป็นในชีวิต อีกทั้งคนพิการกลุ่มนี้มักเผชิญกับปัญหาที่เกิดจากความคิดความเชื่อหรือการประกอบสร้างของสังคมที่มีต่อคนที่สมาธิสั้น ดังนั้นจึงเห็นการปรากฏของวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์และมิติทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ขณะที่ตัวละครที่เป็นคนพิการทางการมองเห็นนั้น ปัญหาจะมาจากสิ่งอำนวยความสะดวกในสังคมที่ไม่เพียงพอ จึงต้องพึ่งพาหรือต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ ดังนั้นวาทกรรมหลักจึงอยู่ภายใต้วาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์และการกุศล และมิติทางสังคม

5.2 ความสุขและการเสริมพลังจากภายใน: จุดร่วมแห่งความหมายความพิการ

แม้ว่าวรรณกรรมเยาวชนทั้งสองชื่อเรื่องจะอยู่ภายใต้ฐานคิดเกี่ยวกับวาทกรรมความพิการที่ต่างกัน ทว่าจุดร่วมสำคัญที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารคือ

ความสุขและการเสริมพลังจากภายใน โดยผู้แต่งต่อสู้กับกรอบวิธีคิดหรืออุดมการณ์ของสังคมต่อความพิการผ่านการปฏิเสธความหมายความพิการในเชิงลบที่มองว่าความพิการคือความผิดปกติ ความไม่สมบูรณ์ หรือความน่าเวทนาสงสาร ทั้งนี้ผู้แต่งสื่อสารให้เห็นว่า ไม่ว่าพวกเขาจะเป็นเด็กสมาธิสั้นหรือเยาวชนที่พิการทางการมองเห็น แต่นั่นก็ไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้พวกเขาเข้าไม่ถึงความสุข ผ่านการที่ผู้แต่งนำเสนอให้เห็นถึงการมีความสุขกับทุกเรื่องราวในทุกวันของชีวิต เช่น ความสุขจากการที่หมออนุญาตให้ลดยา ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* หรือความสุขในการก้าวข้ามความกลัวในการทำสิ่งต่างๆ เพียงลำพังที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต*

นอกจากนี้ การเล่าเรื่องของผู้แต่งวรรณกรรมเยาวชนทั้งสองชื่อเรื่องยังเน้นย้ำถึงการเสริมพลัง (empowerment) ให้กับตัวเองและคนพิการคนอื่น ด้วยการต่อสู้กับวาทกรรมความพิการในมิติของการสงเคราะห์หรือการกุศลที่มักจะตีตราคนพิการว่าต้องพึ่งพาสังคมหรือความช่วยเหลือจากคนอื่น โดยวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ความสุขของเด็กสมาธิสั้น* ผู้แต่งนำเสนอให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าคนพิการต้องลุกขึ้นมาต่อสู้ด้วยตัวเอง ไม่รอคอยความช่วยเหลือ คนพิการทุกคนมีดีในแบบของตัวเอง เช่นเดียวกับในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *| จนกว่า | เด็กปิดตา | จะโต* ที่แม้ว่ามีคนจำนวนมากที่พร้อมให้การช่วยเหลือ แต่การก้าวข้ามความกลัวหรือการอดทนเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายๆ ก็เป็นเสมือนบททดสอบแห่งชีวิตที่สำคัญกล่าวคือ ผู้แต่งเน้นย้ำให้เห็นว่า คนพิการคือจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเสริมพลังให้กับตัวเอง คนพิการไม่ใช่เพียงแค่ต้องรอคอยบุคคลอื่นมาสงเคราะห์หรือให้การช่วยเหลือ

ในภาพรวมจึงอาจกล่าวได้ว่า จุดร่วมสำคัญของวรรณกรรมเยาวชนทั้งสองชื่อเรื่องนี้คือการอ้างสิทธิของคนพิการในฐานะมนุษย์ที่สามารถเข้าถึงความสุข เป็นมนุษย์ที่เป็นเจ้าของความสุขได้ ซึ่งเป็นการท้าทายหรือต่อสู้ต่อวาทกรรมของสังคม ที่มักจะนำเสนอให้เห็นว่า ความพิการคือน่าเวทนาสงสาร คนพิการต้องทุกข์ตรมและไม่มีความสุขกับความพิการของตนเอง

5.3 มุมมองต่อวาทกรรมที่หลากหลายและอัตลักษณ์ที่ลื่นไหล

จากการศึกษาในที่พบว่า มุมมองของผู้แต่งต่อวาทกรรมความพิการมีทั้งมุมมองสนับสนุน มุมมองวิพากษ์หรือโต้แย้ง และมุมมองต่อรองนั้น สอดคล้องกับที่ ทวี เชื้อสุวรรณทวี (2551) นำเสนอว่า การรับรู้การให้ความหมายของสังคมต่อคนพิการมี 2 มิติ คือการให้คุณค่าทางลบหรือการตราบาป (stigma/negative attitude) ที่ลดทอนคุณค่า ไม่ยอมรับ ถูกเลือกปฏิบัติ เนื่องจากคนพิการถูกมองว่าแปลกแยกแตกต่าง และการให้คุณค่าทางบวกหรือไม่ตราบาป (non-stigma/positive attitude) ที่มองว่า คนพิการไม่ได้แปลกแยกจากความเป็นบุคคล แม้จะมีสภาพร่างกายที่แตกต่าง แต่ความพิการไม่สามารถปิดกั้นความสามารถทางสังคมของคนพิการได้

ทั้งนี้ การที่มุมมองเชิงสนับสนุนปรากฏกับทุกวาทกรรมส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ไม่เฉพาะแต่คนไม่พิการเท่านั้นที่มองความพิการและคนพิการบนฐานความคิด “ความเป็นปกติ” แต่คนพิการเองก็มีการนำนิยามความพิการภายใต้ฐานคิดของการใช้คนไม่พิการเป็นศูนย์กลาง (ableism) และการใช้บรรทัดฐาน “ความเป็นปกติ” มาให้ความหมายความพิการและคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ทวี เชื้อสุวรรณทวี (2551) Siebers (2008) และ Berger and Wilbers (2021) ระบุว่า ความพิการเป็นผลผลิตหรือการให้ความหมายของสังคม โดยจากสภาพความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรือการเรียนรู้ รวมถึงการให้ความหมายต่อความพิการและคนพิการที่สังคมสร้างขึ้น จึงทำให้ความพิการถูกนิยามในฐานะของการไม่สามารถทำภารกิจที่จำเป็นในเชิงสังคม และคนที่มีความบกพร่องเหล่านี้จึงถูกกำหนดโดยสังคมให้เป็นคนพิการ

จากความบกพร่องนี้ วาทกรรมความพิการทั้งในมิติการแพทย์ มิติของการสงเคราะห์ มิติทางวัฒนธรรม และมิติอื่นๆ จึงเข้ามามีบทบาทต่อการกำกับภาพความพิการที่จะต้องทำให้เข้าใกล้หรือหายเป็นปกติ รวมถึงการได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลจากสังคม และนี่ก็คือสิ่งที่ Siebers (2008 cited in Berger and Wilbers, 2021: 13) ระบุว่า เป็นอุดมการณ์ของความพิการ (ideology) ที่โน้มเอียงหรือชื่นชอบต่อร่างกายที่มีความสมบูรณ์พร้อม นั่นคือคนบางคน (และ

ร่างกายของเขา) มีความปกติและเหนือกว่า ขณะที่คนอื่นๆ (และร่างกายของเขา) มีความผิดปกติและด้อยกว่า ซึ่งลักษณะเช่นนี้ถูกประกอบสร้างผ่านการที่ตัวละคร คนพิการมองความพิการของตนเองว่าเป็นความบกพร่อง และต้องเข้ารับการบำบัด รักษา หรือการที่ตัวละครคนพิการมองว่าสังคมต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล และ ต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้จากความพิการของพวกเขา

นอกจากนี้ การปรากฏของมุมมองเชิงวิพากษ์หรือโต้แย้งกับเกือบ ทุกวาทกรรมความพิการ ยกเว้นเฉพาะวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ และมุมมองต่อรองที่พบกับวาทกรรมความพิการในมิติทางการแพทย์ มิติของการ สงเคราะห์หรือการกุศล และมิติทางวัฒนธรรม นัยหนึ่งก็คือ การที่ผู้แต่ง วรรณกรรมเหล่านี้ที่เป็นคนพิการลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อให้คำนิยามถึงอัตลักษณ์หรือ ตัวตนของพวกเขาด้วยตัวพวกเขาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองเชิงวิพากษ์หรือ โต้แย้งต่อวาทกรรมความพิการในมิติทางวัฒนธรรม ที่เป็นไปได้ว่าผู้แต่งกำลัง สื่อสารเพื่อต่อสู้กลับว่า ความพิการเป็นอัตลักษณ์หรือรูปแบบหนึ่งของการใช้ชีวิต บนโลกที่คนพิการต้องการสถาปนาตัวตนและเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อแย่งชิง พื้นที่กับอำนาจกระแสหลัก เพื่อทำลายโครงสร้างอำนาจเดิม พร้อมปลุกจิตสำนึก และเสริมพลังอำนาจแก่คนพิการ เพื่อแสดงตนว่า “ฉันคือใคร” มีอัตลักษณ์ เช่นใด เหมือนหรือแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร

อีกทั้งความหลากหลายของมุมมองเช่นนี้ นัยหนึ่งคือการสื่อสารว่า อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แน่นนอน ตายตัว แต่เป็นเวทีของการต่อสู้เพื่อช่วงชิง การเป็นผู้นิยามหรือให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นตัวเราและของ ผู้อื่น ซึ่งในที่นี้อัตลักษณ์คือภาพตัวแทนความเป็นปัจเจกและตัวตนของคนพิการ ที่ทำให้คนพิการรู้ตัวตนของตนเองว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างจากคนไม่พิการ อย่างไร และทำให้คนพิการสามารถสร้างอัตลักษณ์เฉพาะในเชิงบวกของตนเอง ที่ลื่นไหลเปลี่ยนแปลงได้

6. ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะต่อการวิจัยในครั้งนี้มีดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนด้านความพิการและคนพิการ

การศึกษาครั้งนี้พบว่า วรรณกรรมเยาวชนเป็นพื้นที่ที่สำคัญสำหรับคนพิการเพื่อต่อสู้กับโครงสร้างวิธีคิดของสังคมเกี่ยวกับความพิการและคนพิการ ดังนั้น แนวทางหรือองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนด้านความเท่าเทียมและสิทธิของคนพิการ ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาตัวบทเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจของสังคมต่อความพิการและคนพิการ อันจะนำไปสู่การยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของคนพิการ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องนี้

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีด้วยกัน 3 ประเด็น ดังนี้

6.2.1 การศึกษานี้สนใจตัวบทของเรื่องเล่าความพิการในวรรณกรรมเยาวชนที่มีผู้แต่งเป็นคนพิการ ซึ่งวรรณกรรมเยาวชนเป็นสื่อที่สนับสนุนการติดตั้งจิตสำนึกตั้งแต่เด็ก ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะขยายการศึกษาไปยังประเด็นการถอดรหัสเกี่ยวกับความพิการและคนพิการของผู้อ่าน ทั้งที่เป็นคนพิการและคนไม่พิการ

6.2.2 วรรณกรรมเยาวชนในการศึกษานี้เป็นหนังสือประเภทสารคดี (non-fiction) ที่ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องในลักษณะของบันทึกชีวิตประจำวัน และมีผู้แต่งเป็นคนพิการเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปจึงน่าจะขยายไปยังวรรณกรรมเยาวชนที่เป็นหนังสือประเภทบันเทิงคดีเรื่องแต่ง (fiction) และ/หรือมีผู้แต่งที่ไม่ใช่คนพิการ เนื่องจากอาจจะได้เห็นมุมมองอื่นต่อความพิการและคนพิการ

6.2.3 การศึกษานี้สนใจศึกษาวรรณกรรมเยาวชนเป็นหลัก แต่หากต้องการที่จะพิจารณาการติดตั้งจิตสำนึกของผู้อ่านตั้งแต่ยังเป็นเด็ก หนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความพิการและคนพิการก็เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่น่าจะศึกษาในประเด็นนี้เช่นเดียวกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ (2553), *แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา*, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- _____. (2554), *สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2554), *ผู้คนที่หลากหลายในการสื่อสาร: เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ*, กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เชิดชัย เลิศจิตรเลขา และคณะ (2549), *ศักดิ์ศรีและความต้องการด้านศาสนาของคนพิการ จากมุมมองคริสต์ศาสนาในสังคมไทย*, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนทางการแพทย์แห่งชาติ.
- ถนอมนวล หิรัญเทพ (2551), *วาทกรรมความพิการในเรื่องเล่าสมัยใหม่ของไทย*, วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวี เชื้อสุวรรณทวี (2551), *มองความพิการผ่านแนวคิดและทฤษฎี*, กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- _____. (2562), *พิการศึกษาเชิงวิพากษ์และบูรณาการ*, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราง ธาระวนิช (2563), “การสื่อสารอัตลักษณ์คนพิการทางการเคลื่อนไหวผ่านเว็บไซต์ข่าวในประเทศไทย”, *วารสารวิทยาลัยราชสุดา*, 16(1): 99-114.
- พงษ์เทพ สันติกุล (2552), *คนพิการในงานวิจัย: เข้าใจคนพิการผ่านตัวหนังสือ*, กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิก.
- ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554), *ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สรนัฐ ไตลังคะ (2560), *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*, กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ (2552), *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ*, กรุงเทพฯ: ไอเดีย สแควร์.
- อัฐมา โภคาพานิชวงษ์ (2549), *ภาพสะท้อนเรื่องเล่า “ความพิการ” ของผู้พิการในสังคมไทย*, กรุงเทพฯ: แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนทางการแพทย์แห่งชาติ.
- อารดา ครุจิต (2566), *การเล่าเรื่องชีวิตประจำวันของคนพิการในสื่อออนไลน์กับการต่อสู้เชิงความหมายของความพิการ*, วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาสื่อสารวิทยา คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Adomat, D. (2014), "Exploring Issues of Disability in Children's Literature Discussions", *Disability Studies Quarterly*, 34(3).
- Biagi, S. (2017), *Media Impact: An Introduction to Mass Media*. Boston: Cengage Learning.
- Berger, R. and Wilbers, L. (2021), *Introducing Disability Studies*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Bogdan, R. (1987). "The Exhibition of Humans with Differences for Amusement and Profit", *Policy Studies Journal*, 15(3): 537-550.
- Hall, S. (1997), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.
- Naidoo, J. and Bryant, J. (2007), "Books for Children", in Arnett, J. (ed.), *Encyclopedia of Children, Adolescents, and the Media* (Vol.1, pp.127-131), California: Sage.
- Prince, G. (2003), *Dictionary of Narratology*, Lincoln: University of Nebraska Press.
- Van Orden, P. and Strong, S. (2007), *Children's Books: A Practical Guide to Selection*, New York: Neal-Schuman.

สื่อออนไลน์

- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2535), "หนังสือ", ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 16*, สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2567 จาก https://saranukromthai.or.th/ebooks/?page_id=254#เรื่องที่_6_การผลิตหนังสือ
- Kingsbury, M. (2021), "Read Harder: A Children's Book That Centers a Disabled but Not Their Disability", retrieved 19 June 2024 from <https://bookriot.com/read-harder-2021-a-childrens-book-that-centers-a-disabled-character-but-not-their-disability/>
- Lapointe, G. (2018), "The Alienating Lack of Disability Representation in Literature", retrieved 19 June 2024 from <https://bookriot.com/disability-representation-in-literature/>
- Rholetter W. (2016), "Children's Literature (juvenile literature)", *Salem Press Encyclopedia of Literature* [serial online], retrieved 20 March 2018 from Research Starters, Ipswich, MA.
- Whaley, K. (2016), "The Future of Disability in YA Book", retrieved 19 June 2024 from <https://bookriot.com/the-present-and-future-of-disability-in-ya-books/>